Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (suurkoda)

4. oktoober 2024*

Apellatsioonkaebus – Välistegevus – Rahvusvahelised lepingud – Euroopa-Vahemere piirkonna leping, millega luuakse assotsiatsioon ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Maroko Kuningriigi vahel – Leping selle lepingu protokollide nr 1 ja nr 4 muutmise kohta – Heakskiitmisakt – Väited rahvusvahelise õiguse rikkumise kohta seoses teise lepingu kohaldamisega Lääne-Sahara territooriumi suhtes – Tühistamishagi – Vastuvõetavus – Kohtumenetlusõigus- ja -teovõime – Õigus esitada hagi – Tingimus, mille kohaselt peab vaidlusalune meede hagejat teatud juhtudel otseselt ja isiklikult puudutama – Rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõte – Enesemääramise põhimõte – Mitteautonoomsed territooriumid – ÜRO põhikirja artikkel 73 – Euroopa Liidu Nõukogu kaalutlusõigus – Rahvusvaheline tavaõigus – Liidu õiguse üldpõhimõtted – Mitteautonoomse territooriumi enesemääramisõigusega rahva kui rahvusvahelise lepingu suhtes kolmanda isiku nõusolek

Liidetud kohtuasjades C-779/21 P ja C-799/21 P,

mille ese on Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 alusel 14. detsembril 2021 ja 16. detsembril 2021 esitatud kaks apellatsioonkaebust,

Euroopa Komisjon, esindajad: A. Bouquet, F. Castillo de la Torre, F. Clotuche-Duvieusart ja B. Eggers, hiljem A. Bouquet, D. Calleja Crespo, F. Clotuche-Duvieusart ja B. Eggers,

apellant kohtuasjas C-779/21 P,

keda toetab:

Hispaania Kuningriik, esindajad: L. Aguilera Ruiz ja A. Gavela Llopis,

menetlusse astuja apellatsioonimenetluses,

teised menetlusosalised:

Rahvarinne Saguia el-Hamra ja Rio de Oro vabastamiseks (Polisario Rinne), esindaja: *avocat* G. Devers,

hageja esimeses kohtuastmes,

Euroopa Liidu Nõukogu,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

kostja esimeses kohtuastmes,

Prantsuse Vabariik, esindajad: J.-L. Carré, A.-L. Desjonquères ja T. Stéhelin, hiljem G. Bain, B. Herbaut, T. Stéhelin ja B. Travard,

Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Comader), esindajad: *avocats* N. Angelet, G. Forwood ja A. Hublet ning N. Forwood, *BL*,

menetlusse astujad esimeses kohtuastmes,

ja

Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: F. Naert ja V. Piessevaux, hiljem F. Naert, A. Nowak-Salles ja V. Piessevaux,

apellant kohtuasjas C-799/21 P,

keda toetavad:

Belgia Kuningriik, esindajad: J.-C. Halleux, C. Pochet ja M. Van Regemorter, hiljem C. Pochet ja M. Van Regemorter,

Hispaania Kuningriik, esindajad: L. Aguilera Ruiz ja A. Gavela Llopis,

Ungari, esindajad: M. Z. Fehér ja K. Szíjjártó,

Portugali Vabariik, esindajad: P. Barros da Costa ja A. Pimenta,

Slovaki Vabariik, esindajad: B. Ricziová, hiljem S. Ondrášiková,

menetlusse astujad apellatsioonimenetluses,

teised menetlusosalised:

Rahvarinne Saguia el-Hamra ja Rio de Oro vabastamiseks (Polisario Rinne), esindaja: *avocat* G. Devers,

hageja esimeses kohtuastmes,

Prantsuse Vabariik, esindajad: J.-L. Carré, A.-L. Desjonquères ja T. Stéhelin, hiljem G. Bain, B. Herbaut, T. Stéhelin ja B. Travard,

Euroopa Komisjon, esindajad: A. Bouquet, F. Castillo de la Torre, F. Clotuche-Duvieusart ja B. Eggers, hiljem A. Bouquet, D. Calleja Crespo, F. Clotuche-Duvieusart ja B. Eggers,

Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Comader), esindajad: *avocats* N. Angelet, G. Forwood ja A. Hublet ning N. Forwood, *BL*,

menetlusse astujad esimeses kohtuastmes,

EUROOPA KOHUS (suurkoda),

koosseisus: president K. Lenaerts, asepresident L. Bay Larsen, kodade presidendid A. Arabadjiev, C. Lycourgos, E. Regan, Z. Csehi ja O. Spineanu-Matei, kohtunikud S. Rodin, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen (ettekandja), L. Arastey Sahún ja M. Gavalec,

kohtujurist: T. Ćapeta,

kohtusekretär: ametnik C. Di Bella,

arvestades kirjalikku menetlust ning 23. ja 24. oktoobri 2023. aasta kohtuistungil esitatut,

olles 21. märtsi 2024. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

kohtuotsuse

1 Euroopa Komisjon (kohtuasi C-779/21 P) ja Euroopa Liidu Nõukogu (kohtuasi C-799/21 P) paluvad oma vastavates apellatsioonkaebustes osaliselt tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 29. septembri 2021. aasta otsuse Polisario Rinne *vs.* nõukogu (T-279/19, edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus“, EU:T:2021:639), millega Üldkohus tühistas nõukogu 28. jaanuari 2019. aasta otsuse (EL) 2019/217 Euroopa Liidu ja Maroko Kuningriigi vahelise kirjavahetuse vormis lepingu (millega muudetakse Euroopa – Vahemere piirkonna lepingu (millega luuakse assotsiatsioon ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Maroko Kuningriigi vahel) protokolle nr 1 ja nr 4) sõlmimise kohta (ELT 2019, L 34, lk 1; edaspidi „vaidlusalune otsus“).

2 Kohtuasjas C-799/21 P palub nõukogu teise võimalusena jätta vaidlusaluse otsuse tagajärjed kehtima 12 kuuks alates kohtuotsuse kuulutamisest.

Õiguslik raamistik

Rahvusvaheline õigus

ÜRO põhikiri

3 San Franciscos 26. juunil 1945 allkirjastatud Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja (edaspidi „ÜRO põhikiri“) artiklis 1 on sätestatud:

„ÜRO eesmärkideks on:

[…]

2. Arendada rahvusvahelisi sõbralikke suhteid rahvaste võrdõiguslikkuse ja enesemääramise põhimõtte austamise alusel ja rakendada muid meetmeid üldise rahu kindlustamiseks;

[…]“.

4 Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja XI peatüki „Deklaratsioon end ise mittevalitsevate territooriumide kohta“ artiklis 73 on sätestatud:

„ÜRO liikmed, kes kannavad vastutust või võtavad endale vastutuse territooriumide valitsemise eest, mille rahvad ei ole veel saavutanud täielikku omavalitsust, tunnustavad põhimõtet, et mainitud territooriumide rahvastiku huvid on esmajärgulised ja võtavad endale pühaks kohustuseks maksimaalselt soodustada nende territooriumide rahvastiku heaolu rahvusvahelise rahu ja julgeoleku süsteemi raamides, mis on sisse seatud käesoleva põhikirjaga […]

[…]“.

Viini konventsioon

5 Viinis 23. mail 1969 sõlmitud rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsiooni (United Nations Treaty Series, 1155. kd, lk 331; edaspidi „Viini konventsioon“) preambuli viimase lõigu kohaselt kinnitavad selle konventsiooni osalisriigid, „et [nimetatud] konventsiooniga reguleerimata küsimustes kohaldatakse endiselt rahvusvahelise tavaõiguse norme“.

6 Konventsiooni artiklis 3 „Konventsiooni kohaldamisalast välja jäävad rahvusvahelised kokkulepped“ on sätestatud:

„Asjaolu, et konventsiooni ei kohaldata selliste rahvusvaheliste kokkulepete suhtes, mille on sõlminud riigid ja rahvusvahelise õiguse muud subjektid või rahvusvahelise õiguse muud subjektid omavahel, või mis ei ole sõlmitud kirjalikult, ei mõjuta:

[…]

b) konventsiooni selliste normide kohaldamist, mis kehtivad nende kokkulepete suhtes rahvusvahelise õiguse järgi konventsioonist olenemata;

[…]“.

7 Viini konventsiooni artiklis 29 „Lepingu territoriaalne kohaldamisala“ on sätestatud:

„Kui lepingust või muul viisil ei ilmne muu kavatsus, on leping kohustuslik igale osalisriigile kogu tema territooriumil.“

8 Konventsiooni artiklis 34 „Kolmandaid riike puudutav üldnorm“ on sätestatud:

„Leping ei too kolmandale riigile kohustusi ega õigusi ilma tema nõusolekuta.“

9 Konventsiooni artikkel 35 „Kolmandatele riikidele kohustusi ettenägevad lepingud“ on sõnastatud järgmiselt:

„Lepingu sättest tuleneb kolmandale riigile kohustus, kui lepingu osalisriikide kavatsus on kasutada sätet kohustuse panemise vahendina ning kolmas riik väljendab sõnaselgelt ja kirjalikult selle kohustusega nõusolekut.“

10 Konventsiooni artiklis 36 „Kolmandatele riikidele õigusi ettenägevad lepingud“ on sätestatud:

„1. Lepingu sättest tuleneb kolmandale riigile õigus, kui lepingu osalisriikidel on kavatsus selle sätte kaudu anda selline õigus kas kolmandale riigile või riikide rühmale, kuhu ta kuulub, või kõikidele riikidele, ja kui kolmas riik sellega nõustub. Tema nõusolekut eeldatakse seni, kuni ei ole tõendeid vastupidise kohta, kui lepinguga ei ole ette nähtud teisiti.

2. Lõike 1 alusel õigust kasutav riik täidab selle õiguse kasutamise tingimusi, mis on ette nähtud lepinguga või kehtestatud lepingu kohaselt.“

Assotsieerimisleping

11 1. märtsil 2000 jõustus Euroopa – Vahemere piirkonna leping, millega luuakse assotsiatsioon ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Maroko Kuningriigi vahel (EÜT 2000, L 70, lk 2; edaspidi „assotsieerimisleping“), mis allkirjastati Brüsselis 26. veebruaril 1996.

12 Assotsieerimislepingu artikli 1 lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Käesolevaga luuakse assotsiatsioon ühelt poolt [Euroopa Ühenduse ja Euroopa Söe- ja Teraseühenduse] ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Maroko vahel. [Siin ja edaspidi on lepingut tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

2. Käesoleva lepingu eesmärgid on järgmised:

– luua sobiv raamistik lepinguosaliste vahelisele poliitilisele dialoogile, mis võimaldab arendada lähedasi suhteid kõigis valdkondades, mille puhul nad peavad dialoogi vajalikuks,

– kehtestada tingimused kaubavahetuse ning teenuste ja kapitali kaubanduse järkjärguliseks liberaliseerimiseks,

– edendada eeskätt dialoogi ja koostöö abil kaubandust ning harmoonilisi majandus- ja sotsiaalseid suhteid lepinguosaliste vahel, et soodustada Maroko ja Maroko rahva arengut ja heaolu,

– soodustada Magribi riikide integratsiooni, edendades kaubandust ja koostööd Maroko ja teiste selle piirkonna riikide vahel,

– edendada majandus-, sotsiaal-, kultuuri- ja rahanduskoostööd.“

13 Assotsieerimislepingu artiklis 16 on sätestatud:

„[Euroopa Ühendus ning Euroopa Söe- ja Teraseühendus] ja Maroko suurendavad järk-järgult omavahelise põllumajandus- ja kalandustootekaubanduse liberaliseerimist.“

14 Assotsieerimislepingu artiklis 94 on ette nähtud:

„Käesolevat lepingut kohaldatakse ühelt poolt nende territooriumide suhtes, kus kohaldatakse Euroopa Ühenduse ning Euroopa Söe- ja Teraseühenduse asutamislepinguid nendes lepingutes sätestatud tingimustel, ning teiselt poolt Maroko Kuningriigi territooriumi suhtes.“

Vaidluse taust

15 Käesolevas menetluses võib vaidluse tausta, mis on esitatud eelkõige vaidlustatud kohtuotsuse punktides 1–53, kokku võtta järgmiselt.

Rahvusvaheline kontekst

16 Lääne-Sahara on Aafrika loodeosas asuv territoorium, mille Hispaania Kuningriik XIX sajandi lõpus koloniseeris ja millest sai seejärel Hispaania provints. 1963. aastal kandis ÜRO selle „niisuguste territooriumide esialgsesse loetellu, mille suhtes kohaldatakse deklaratsiooni koloniaalmaadele ja -rahvastele iseseisvuse andmise kohta [ÜRO Peaassamblee resolutsioon 1514 (XV)]“, ning seda mitteautonoomse territooriumina, mida haldab Hispaania Kuningriik ÜRO põhikirja artikli 73 tähenduses. Lääne-Sahara on praeguseni mitteautonoomsete territooriumide loetelus, mille on koostanud ÜRO peasekretär selle põhikirja artikli 73 punkti e alusel edastatud teabe põhjal.

17 ÜRO Peaassamblee võttis 20. detsembril 1966 oma 1500. plenaaristungil vastu resolutsiooni 2229 (XXI) Ifni ja Hispaania Sahara küsimuse kohta, milles ta „kinnitas uuesti, et Hispaania Sahara rahva[l] […] on võõrandamatu õigus enesemääramisele vastavalt [ÜRO] Peaassamblee resolutsioonile 1514 (XV)“, ja kutsus Hispaania Kuningriiki kui haldusvõimu teostajat üles „määrama niipea kui võimalik kindlaks […] selle referendumi kord, mis leiab aset [ÜRO] egiidi all, et võimaldada territooriumi põliselanikel vabalt kasutada oma õigust enesemääramisele“.

18 ÜRO Peaassamblee võttis 24. oktoobril 1970 oma 1883. plenaaristungil vastu resolutsiooni 2625 (XXV) „Deklaratsioon riikidevahelisi sõbralikke suhteid ja koostööd käsitlevate rahvusvahelise õiguse põhimõtete kohta vastavalt ÜRO põhikirjale“, mille tekst on lisatud nimetatud resolutsioonile. Selles deklaratsioonis on muu hulgas „pidulikult tunnustatud“ „rahvaste võrdõiguslikkuse ja enesemääramise põhimõtet“.

19 Rahvarinne Saguia el-Hamra ja Rio de Oro vabastamiseks (Polisario Rinne) on organisatsioon, mis loodi Lääne-Saharas 10. mail 1973. Selle põhikirja artikli 1 kohaselt on see „rahvuslik vabastusliikumine“, mille liikmed „võitlevad Sahara rahva täieliku sõltumatuse ja suveräänsuse tagasisaamise eest kogu Sahara Araabia Demokraatliku Vabariigi territooriumil“.

20 Hispaania Kuningriik saatis 20. augustil 1974 ÜRO peasekretärile kirja, milles teatas, et kavatseb korraldada ÜRO egiidi all Lääne-Saharas referendumi, mis võimaldab Lääne-Sahara rahval teostada oma enesemääramisõigust.

21 Rahvusvaheline Kohus esitas 16. oktoobril 1975 ÜRO peamise kohtuorganina ÜRO Peaassamblee poolt Lääne-Sahara dekoloniseerimiseks tehtava töö raames esitatud taotluse alusel nõuandva arvamuse „Lääne-Sahara“ (*I.C.J. Reports* 1975, lk 12; edaspidi „Lääne-Saharat käsitlev nõuandev arvamus“). Ta märkis selle arvamuse punktis 162 järgmist:

„[Rahvusvahelisele Kohtule] teatavaks tehtud asjaolud ja andmed näitavad, et Hispaania poolt koloniseerimise hetkel olid Maroko sultani ja teatavate Lääne-Sahara territooriumil elavate hõimude vahel õiguslikud lojaalsussidemed. Need näitavad samuti, et eksisteerivad õigused, sealhulgas teatavad maaga seotud õigused, mis kujutavad endast õigussuhteid – [Rahvusvahelisele Kohtu] käsituses – Mauritaania ja Lääne-Sahara territooriumi vahel. Seevastu järeldab [Rahvusvaheline Kohus], et talle teadaolevad asjaolud ja andmed ei tõenda, et ühelt poolt Lääne-Sahara territooriumi ja teiselt poolt Maroko Kuningriigi või Mauritaania vahel eksisteeriks

mingi territoriaalne ülemvõimusuhe. [Rahvusvaheline Kohus]ei tuvastanud seega niisuguste õigussuhete olemasolu, mis võiksid muuta [ÜRO Peaassamblee] resolutsiooni 1514 (XV) kohaldamist, mis puudutab Lääne-Sahara dekoloniseerimist, ning eelkõige enesemääramise põhimõtte kohaldamist territooriumi elanike tahte vaba ja moonutamata väljendamise kaudu. […]“.

22 [Rahvusvaheline Kohus] kinnitas Lääne-Saharat käsitleva nõuandva arvamuse punktis 163:

„[Rahvusvaheline Kohus on] I küsimuses [arvamusel], et Lääne-Sahara (Rio de Oro ja Sakiet El Hamra) ei olnud hetkel, kui Hispaania selle koloniseeris, eikellegimaa (*terra nullius*); II küsimuses […], et sellel territooriumil olid Maroko Kuningriigiga õigussuhted, mille laadi on kirjeldatud käesoleva arvamuse punktis 162 –, [ning] et sellel territooriumil olid Mauritaaniaga õigussuhted, mille laadi on kirjeldatud käesoleva arvamuse punktis 162.“

23 Maroko kuningas teatas Lääne-Saharat käsitleva nõuandva arvamuse avaldamise päeval peetud kõnes, et „kogu maailm on tunnustanud, et [Lääne-]Sahara“ on „Maroko Kuningriigi valduses“, ja et tema „kohus on see territoorium rahumeelselt tagasi saada“, kutsudes üles korraldama selle toetuseks marssi.

24 ÜRO Julgeolekunõukogu võttis oma 1854. istungil 6. novembril 1975 vastu resolutsiooni 380 (1975) Lääne-Sahara kohta, milles ta „[a]valda[s] kahetsust [selle] marsi korraldamise pärast“ ja „[p]alu[s] Maroko [Kuningriigil] kõik [sellel] marsil osalejad viivitamatult Lääne-Sahara territooriumilt välja viia“.

25 Hispaania Kuningriik teatas 26. veebruaril 1976 ÜRO peasekretärile, et alates sellest kuupäevast teeb ta lõpu oma kohalolekule Lääne-Saharas ja loeb ennast vabastatuks igasugusest rahvusvahelisest kohustusest seda territooriumi hallata.

26 Vahepeal puhkes kõnealuses piirkonnas relvakonflikt Maroko Kuningriigi, Mauritaania Islamivabariigi ja Polisario Rinde vahel. Üks osa Lääne-Sahara elanikkonnast, peamiselt kohaliku põlisrahva liikmed, põgenes selle konflikti eest ja leidis varju Alžeeria territooriumil Lääne-Sahara piiri lähedal asuvates laagrites.

27 Päev pärast Hispaania Kuningriigi kohaloleku lõppu Lääne-Saharas teatas Polisario Rinne Sahara Araabia Demokraatliku Vabariigi (RASD) loomisest. Ei Euroopa Liit ega ükski selle liikmesriik ei ole seni RASD-d tunnustanud.

28 Maroko Kuningriik sõlmis 14. aprillil 1976 Mauritaania Islamivabariigiga Lääne-Sahara territooriumi jagamise lepingu ja annekteeris talle selle lepinguga määratud territooriumi osa ametlikult. 10. augustil 1979 sõlmis Mauritaania Islamivabariik Polisario Rindega rahulepingu, millega ta loobus igasugustest territoriaalsetest nõuetest Lääne-Saharale. Maroko Kuningriik võttis pärast lepingu sõlmimist Mauritaania relvajõudude poolt vabastatud territooriumi viivitamatult oma kontrolli alla.

29 ÜRO Peaassamblee võttis 21. novembril 1979 oma 75. plenaaristungil vastu resolutsiooni 34/37 Lääne-Sahara küsimuses, milles ta „[k]innita[s] üle Lääne-Sahara rahva võõrandamatut õigust enesemääramisele ja sõltumatusele vastavalt [ÜRO] põhikirjale […] ja [tema] resolutsiooni 1514 (XV) eesmärkidele“, „[a]valda[s] sügavat kahetsust olukorra halvenemise pärast Lääne-Sahara jätkuva okupeerimise tõttu Maroko poolt“, „[n]õu[dis] tungivalt, et Maroko asuks samuti kaasa töötama rahuprotsessis ja lõpetaks Lääne-Sahara territooriumi okupeerimise“, ning

„[s]oovita[s] selleks [Polisario Rindel] kui Lääne-Sahara rahva esindajal täiel määral osaleda kõikides Lääne-Sahara küsimuse õiglase kestva ja lõpliku poliitilise lahenduse püüdlustes kooskõlas [ÜRO] resolutsioonide ja deklaratsioonidega“. Sellele resolutsioonile järgnes resolutsioon 35/19, mille ÜRO Peaassamblee võttis vastu oma 11. novembri 1980. aasta 56. plenaaristungil. Selle resolutsiooni punktis 10 „palu[s Peaassamblee] tungivalt […] Marokol ja [Polisario Rindel] kui Lääne-Sahara rahva esindajal alustada vahetuid läbirääkimisi, et jõuda Lääne-Sahara küsimuses lõpliku lahenduseni“.

30 Relvakonflikt Maroko Kuningriigi ja Polisario Rinde vahel jätkus, kuni pooled nõustusid 30. augustil 1988 põhimõtteliselt vaherahuettepanekutega, mille oli esitanud eelkõige ÜRO peasekretär ning mis nägid konkreetselt ette relvarahu väljakuulutamise ja ÜRO kontrolli all enesemääramisreferendumi korraldamise. Poliitilise lahenduse puudumisel jätkus aga vaenutegevus 2020. aastal.

31 Selleks et eelkõige jälgida relvarahu ja aidata korraldada rahvahääletust, alustas ÜRO Julgeolekunõukogu 1991. aasta aprillis ÜRO Lääne-Sahara referendumi missiooni (Minurso), mille volitusi pikendatakse igal aastal ja mis eksisteerib siiani. ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonides on korrapäraselt kinnitatud, et mis tahes poliitiline lahendus peab võimaldama „Lääne-Sahara rahva enesemääramist kokkulepete raames, mis on kooskõlas Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirjas sätestatud eesmärkide ja põhimõtetega“ (vt viimati ÜRO Julgeolekunõukogu 30. oktoobri 2023. aasta resolutsioon 2703 (2023), punkt 4).

32 Siiani ei ole taolist rahvahääletust veel korraldatud ning Maroko Kuningriik kontrollib suuremat osa Lääne-Sahara territooriumist, samas kui ülejäänud osa kontrollib Polisario Rinne, kusjuures neid kahte ala eraldab liivast müür, mille ehitas ja mida valvab Maroko sõjavägi.

Assotsieerimisleping, liberaliseerimisleping ja nende õiguslikud tagajärjed

33 Pärast assotsiatsioonilepingu jõustumist 1. märtsil 2000 sõlmiti ja muudeti mitut selle protokolli. Nii allkirjastati 13. detsembril 2010 Brüsselis (Belgia) Euroopa Liidu ja Maroko Kuningriigi vahelise kirjavahetuse vormis leping (milles käsitletakse põllumajandustoodete, töödeldud põllumajandustoodete, kala ja kalandustoodetega seotud vastastikuseid liberaliseerimismeetmeid, millega asendatakse Euroopa – Vahemere piirkonna lepingu (millega luuakse assotsiatsioon ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Maroko Kuningriigi vahel) protokollid nr 1, 2 ja 3 ning nende lisad ja millega muudetakse kõnealust assotsieerimislepingut) (ELT 2012, L 241, lk 4; edaspidi „liberaliseerimisleping“). Liidu nimel kiideti see leping heaks 8. märtsi 2012. aasta otsusega 2012/497/EL (ELT 2012, L 241, lk 2).

34 Polisario Rinne esitas 19. novembril 2012 Üldkohtule hagi, milles palus selle otsuse tühistada, väites eelkõige, et nõukogu on rikkunud teatavat hulka talle rahvusvahelisest õigusest tulenevatest kohustustest seetõttu, et ta kiitis selle otsusega heaks liberaliseerimislepingu kohaldamise Lääne-Sahara territooriumi suhtes. Üldkohus tühistas 10. detsembri 2015. aasta kohtuotsusega Polisario Rinne *vs.* nõukogu (T-512/12, EU:T:2015:953) otsuse 2012/497 osas, milles sellega oli kiidetud heaks liberaliseerimislepingu kohaldamine Lääne-Sahara suhtes, selle alusel, et nõukogu oli rikkunud oma kohustust analüüsida enne selle otsuse vastuvõtmist kõiki asjaolusid, kuivõrd ta ei olnud kontrollinud, kas sellelt territooriumilt pärit ja liitu eksporditud toodete kasutamine ei kahjusta kõnealuse territooriumi rahvast ega kujuta endast puudutatud isikute põhiõiguste rikkumist.

35 Euroopa Kohus tühistas nõukogu 19. veebruaril 2016 esitatud apellatsioonkaebuse alusel 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsusega nõukogu *vs.* Polisario Rinne (C-104/16 P, EU:C:2016:973) 10. detsembri 2015. aasta kohtuotsuse Polisario Rinne *vs.* nõukogu (T-512/12, EU:T:2015:953) ja jättis Polisario Rinde Üldkohtule esitatud hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata. Sellega seoses nõustus Euroopa Kohus apellatsioonkaebuse teise väitega, mille kohaselt oli Üldkohus rikkunud õigusnormi, kui ta analüüsis Polisario Rinde kaebeõigust, ja täpsemalt etteheitega, et Üldkohus leidis ekslikult, et liberaliseerimisleping on Lääne-Sahara suhtes kohaldatav. Euroopa Kohus leidis eelkõige, et vastavalt enesemääramise põhimõttele, mida kohaldatakse liidu ja Maroko Kuningriigi vahelistes suhetes, ning sellest tulenevale Lääne-Sahara, mis on mitteautonoomne territoorium ÜRO põhikirja artikli 73 tähenduses, rahva enesemääramisõigusele, on nimetatud territooriumil iga riigi, sealhulgas Maroko Kuningriigi omast eraldiseisev ja erinev staatus. Euroopa Kohus järeldas sellest, et assotsieerimislepingu artiklis 94 kasutatud mõistet „Maroko Kuningriigi territoorium“ ei saa tõlgendada nii, et Lääne-Sahara kuuluks selle lepingu territoriaalsesse kohaldamisalasse.

36 Sellele järeldusele jõudmiseks tugines Euroopa Kohus 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsuses nõukogu *vs.* Polisario Rinne (C-104/16 P, EU:C:2016:973) samuti asjaolule, et Lääne-Sahara rahvast tuleb pidada „kolmandaks isikuks“ rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtte tähenduses. Kui Lääne-Sahara territoorium loetaks assotsieerimislepingu kohaldamisalasse kuuluvaks, võib see leping asjaomast kolmandat isikut mõjutada ja selleks on nõutav tema nõusolek, ilma et oleks vaja seejuures kindlaks teha, kas selline rakendamine koormab teda või vastupidi, toob talle kasu. Euroopa Kohus märkis, et 10. detsembri 2015. aasta kohtuotsusest Polisario Rinne *vs.* nõukogu (T-512/12, EU:T:2015:953) ei nähtu aga, et Lääne-Sahara rahvas oleks seoses assotsieerimislepinguga sellist nõusolekut väljendanud.

Vaidlusalune leping ja vaidlusalune otsus

37 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsuse nõukogu *vs.* Polisario Rinne (C-104/16 P, EU:C:2016:973) tulemusena lubas nõukogu 29. mai 2017. aasta otsusega komisjonil alustada Euroopa Liidu nimel Maroko Kuningriigiga läbirääkimisi niisuguse rahvusvahelise lepingu sõlmimiseks, millega muudetakse assotsieerimislepingu protokolli nr 1, mis käsitleb Maroko Kuningriigist pärit põllumajandustoodete, töödeldud põllumajandustoodete, kala ja kalandustoodete Euroopa Liitu importimise korda, ja protokolli nr 4, mis käsitleb mõistet „päritolustaatusega tooted“ ja halduskoostöö meetodeid. Komisjonile antud läbirääkimiste alustamise loa raames palus nõukogu tal ühelt poolt hoolitseda selle eest, et inimesed, keda see rahvusvaheline leping mõjutab, kaasatakse sobival viisil, ning teiselt poolt hinnata selle lepingu võimalikku mõju Lääne-Sahara kestlikule arengule, eelkõige eeliseid kohalikule elanikkonnale ja loodusvarade kasutamise mõju asjaomastele territooriumidele.

38 Pärast seda, kui komisjon andis oma 11. juuni 2018. aasta aruandes aru kasu kohta, mida toob Lääne-Sahara elanikkonnale tariifsete soodustuste laiendamine Lääne-Saharast pärit toodetele, ja selle elanikkonnaga konsulteerimise kohta, allkirjastati 25. oktoobril 2018 Brüsselis Euroopa Liidu ja Maroko Kuningriigi vahelise kirjavahetuse vormis lepingu, millega muudetakse Euroopa – Vahemere piirkonna lepingu (millega luuakse assotsiatsioon ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Maroko Kuningriigi vahel) protokolle nr 1 ja nr 4 (ELT 2019, L 34, lk 4; edaspidi „vaidlusalune leping“).

39 Kummagi kirja, mille vahetamisega vaidlusalune leping sõlmiti, kolmas kuni üheksas lõik on sõnastatud järgmiselt:

„Käesolev leping ei piira [liidu] ja Maroko Kuningriigi seisukohti Lääne-Sahara staatuse kohta.

Mõlemad lepinguosalised kinnitavad veel kord oma toetust ÜRO protsessile ja ÜRO peasekretäri jõupingutustele leida lõplik poliitiline lahendus kooskõlas ÜRO põhikirja eesmärkide ja põhimõtetega ning ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonide alusel.

[Liit] ja Maroko Kuningriik leppisid kokku järgmise ühisdeklaratsiooni lisamises assotsieerimislepingu protokollile nr 4.

„Ühisdeklaratsioon, mis käsitleb [assotsieerimislepingu] protokollide nr 1 ja nr 4 kohaldamist

1. Lääne-Saharast pärinevate toodete suhtes, mida kontrollib Maroko Kuningriigi toll, kohaldatakse samu kaubandussoodustusi nagu need, mida [liit] annab assotsieerimislepinguga hõlmatud toodetele.

2. Protokolli nr 4 kohaldatakse *mutatis mutandis* selliste toodete päritolustaatuse kindlaksmääramiseks, millele osutatakse punktis 1, sealhulgas seoses päritolutõenditega.

3. [Liidu] liikmesriikide ja Maroko Kuningriigi toll vastutavad selle eest, et protokolli nr 4 kohaldatakse kõnealuste toodete suhtes.“

[Liit] ja Maroko Kuningriik kinnitavad veel kord oma pühendumist protokollide rakendamisele vastavalt assotsieerimislepingu põhivabadusi ja inimõiguste austamist käsitlevatele sätetele.

Kõnealuse ühisdeklaratsiooni aluseks on [liidu] ja Maroko Kuningriigi vaheline pikaajaline eripartnerlus, mille raames anti Maroko Kuningriigile edasijõudnud riigi staatus, ning lepinguosaliste ühine püüdlus süvendada ja laiendada seda eripartnerlust.

Kõnealuse partnerluse vaimus ja selleks, et lepinguosalistel oleks võimalik hinnata lepingu mõju, eelkõige säästvale arengule, ning võttes arvesse, millist kasu saavad lepingust mõjutatud inimesed ja kuidas kasutatakse lepingust mõjutatud territooriumi loodusvarasid, on [liit] ja Maroko Kuningriik leppinud kokku vastastikuses teabe vahetamises assotsieerimiskomitee raames vähemalt üks kord aastas.

Kõnealuse hindamise kord määratakse kindlaks hilisemas etapis ja assotsieerimiskomitee võtab selle korra vastu hiljemalt kahe kuu jooksul pärast käesoleva lepingu jõustumist.“

40 Nõukogu võttis 28. jaanuaril 2019 vastu vaidlusaluse otsuse.

41 Vaidlusaluse otsuse põhjendustes 3–10 on märgitud:

„(3) Liit ei tee ennatlikke järeldusi Lääne-Sahara lõplikku staatust puudutava ÜRO egiidi all toimuva poliitilise protsessi tulemuse osas ja liit on järjepidevalt kinnitanud oma tahet lahendada vaidlus, mis käsitleb Lääne-Saharat, mille ÜRO on kandnud mitteautonoomsete territooriumide loetellu ja mida praegu haldab suurel määral Maroko Kuningriik. […]

(4) Alates assotsieerimislepingu jõustumisest on liitu imporditud Lääne-Sahara tooteid, mis on sertifitseeritud Marokost pärinevate toodetena, kasutades kõnealuse lepingu asjaomaste sätetega ette nähtud tariifseid soodustusi.

(5) Sellegipoolest märkis Euroopa Kohus [21. detsembri 2016. aasta kohtuotsuses nõukogu *vs.* Polisario Rinne (C-104/16 P, EU:C:2016:973)], et assotsieerimisleping hõlmab üksnes Maroko Kuningriigi territooriumi, mitte Lääne-Sahara mitteautonoomset territooriumi.

(6) On oluline tagada, et aastate jooksul väljakujunenud kaubavooge ei häirita, kehtestades samal ajal asjakohased tagatised, et kaitsta rahvusvahelist õigust, sealhulgas inimõigusi, ja jätkusuutlikku arengut lepingust mõjutatud territooriumil. Nõukogu andis 29. mail 2017 komisjonile loa alustada läbirääkimisi Maroko Kuningriigiga, et luua kooskõlas Euroopa Kohtu [21. detsembri 2016. aasta kohtuotsusega nõukogu *vs.* Polisario Rinne (C-104/16 P, EU:C:2016:973)] õiguslik alus assotsieerimislepingus sätestatud tariifsete soodustuste andmiseks Lääne-Saharast pärinevatele toodetele. Euroopa Liidu ja Maroko Kuningriigi vaheline leping on ainus vahend, millega tagada, et Lääne-Saharast pärinevatele toodetele võib anda sooduspäritolustaatuse, sest üksnes Maroko ametiasutustel on võimalik tagada kõnealuste soodustuste andmiseks vajalike nõuete täitmine.

(7) Komisjon hindas lepingu võimalikku mõju säästvale arengule, eelkõige seoses Lääne-Saharast pärinevatele toodetele antud tariifsetest soodustustest lepingust mõjutatud inimestele tulenevate eeliste ja puudustega, ning lepingust mõjutatud territooriumi loodusvarade kasutamisele. […]

(8) Sellest hindamisest nähtub […], et üldiselt ületab assotsieerimislepinguga Lääne-Saharast pärinevatele toodetele ette nähtud tariifsetest soodustustest Lääne-Sahara majandusele tulenev kasu, näiteks võimendav mõju majanduskasvule ja seega ka sotsiaalsele arengule, konsultatsiooniprotsessis tõstatatud puudusi, nagu loodusvarade […] laialdane kasutamine […].

(9) Leiti, et tariifsete soodustuste laiendamine Lääne-Saharast pärinevatele toodetele avaldab üldist positiivset mõju lepingust mõjutatud inimestele. […]

(10) Võttes arvesse Euroopa Kohtu kaalutlusi [21. detsembri 2016. aasta kohtuotsuses nõukogu *vs.* Polisario Rinne (C-104/16 P, EU:C:2016:973)] nõusoleku osas, võttis komisjon koostöös Euroopa välisteenistusega kõik praeguses olukorras mõistlikud ja võimalikud meetmed, et piisavalt kaasata lepingust mõjutatud inimesi eesmärgiga saada lepingule elanikkonna nõusolek. Peeti laiaulatuslikke konsultatsioone ning enamik konsultatsioonides osalenud sotsiaal-majanduslikest ja poliitilistest osalejatest väljendas poolehoidu assotsieerimislepingu kohaste tariifsete soodustuste Lääne-Saharale laiendamisele. Laiendamise vastu olnud osalejad leidsid peamiselt, et lepinguga kinnitatakse Maroko positsiooni Lääne-Sahara territooriumil. Ent lepingu tingimustes ei ole midagi, mis lubaks järeldada, et sellega tunnustatakse Maroko suveräänseid õigusi Lääne-Sahara suhtes. Liit teeb täiendavaid jõupingutusi, et toetada vaidluste rahumeelse lahendamise protsessi, mis algatati ja jätkub ÜRO egiidi all.“

42 Vaidlusaluse otsuse artikli 1 esimeses lõigus on sätestatud, et vaidlusalune leping kiidetakse liidu nimel heaks. Leping jõustus 19. juulil 2019 (ELT 2019, L 197, lk 1).

Menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

43 Polisario Rinne esitas vaidlusaluse otsuse tühistamiseks hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 27. aprillil 2019.

44 Üldkohus tühistas vaidlustatud kohtuotsusega vaidlusaluse otsuse ja otsustas säilitada selle tagajärgede kehtivuse ajavahemikuks, mis ei tohi ületada Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 56 esimeses lõigus nimetatud ajavahemikku, või kui selle tähtaja jooksul esitatakse apellatsioonkaebus, siis kuni selle apellatsioonkaebuse kohta tehtava Euroopa Kohtu otsuse kuulutamiseni.

45 Esimesena analüüsis Üldkohus kahte vastuvõetamatuse vastuväidet, mille nõukogu, keda toetasid Prantsuse Vabariik, komisjon ning Confédération marocaine de l'agriculture et du développement rural (Maroko põllumajanduse ja maaelu arengu konföderatsioon, edaspidi lühendatult „Comader"), selle hagi vastu esimese võimalusena esitas ning mille kohaselt Polisario Rindel puudub esiteks kohtumenetlusõigus- ja -teovõime liidu kohtutes ja teiseks õigus esitada vaidlusaluse otsuse peale hagi, ning lükkas need väited vastavalt vaidlustatud kohtuotsuse punktides 79–114 ja 133–238 tagasi.

46 Teisena, olles tagasi lükanud esimese tühistamisväite, mille Polisario Rinne esitas oma nõuete põhjendamiseks ja mille kohaselt nõukogu ei olnud pädev vaidlusalust otsust vastu võtma, analüüsis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 251-391 kolmandat tühistamisväidet, mille kohaselt nõukogu rikkus sisuliselt oma kohustust järgida nõudeid, mille Euroopa Kohus on tuletanud enesemääramise põhimõttest ja rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõttest, nagu neid on täpsustatud 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsuses nõukogu *vs.* Polisario Rinne (C-104/16 P, EU:C:2016:973) ja 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsuses Western Sahara Campaign UK (C-266/16, EU:C:2018:118). Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 391 järeldas Üldkohus, et nõukogu ei võtnud vaidlusalust otsust tehes piisavalt arvesse kõiki asjakohaseid Lääne-Sahara olukorda puudutavaid asjaolusid ja leidis ekslikult, et tal on kaalutlusruum otsustamaks, kas tuleb täita nõuet, et selle territooriumi rahvas peab selle lepingu suhtes kolmanda isikuna väljendama oma nõusolekut vaidlusaluse lepingu kohaldamiseks nimetatud territooriumi suhtes vastavalt sellele, kuidas Euroopa Kohus on tõlgendanud rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtet seoses enesemääramise põhimõttega.

Menetlus Euroopa Kohtus ja poolte nõuded

47 Euroopa Kohtu presidendi 15. veebruari 2022. aasta otsusega liideti kohtuasjad C-779/21 P ja C-799/21 P menetluse kirjaliku ja suulise osa ning kohtuotsuse huvides.

48 Euroopa Kohtu presidendi 27. mai 2022. aasta otsusega lubati Hispaania Kuningriigil astuda menetlusse komisjoni nõuete toetuseks kohtuasjas C-779/21 P.

49 Euroopa Kohtu presidendi 27. mai 2022. aasta otsustega lubati Hispaania Kuningriigil, Ungaril, Portugali Vabariigil ja Slovaki Vabariigil astuda menetlusse nõukogu nõuete toetuseks kohtuasjas C-799/21 P.

50 Euroopa Kohtu presidendi 13. juuni 2022. aasta otsusega anti ka Belgia Kuningriigile luba astuda menetlusse nõukogu nõuete toetuseks kohtuasjas C-799/21 P. See liikmesriik ei osalenud siiski hiljem menetluse kirjalikus osas.

51 Komisjon palub oma apellatsioonkaebuses (kohtuasi C-779/21 P) Euroopa Kohtul:

– tühistada vaidlustatud kohtuotsus;

– jätta Polisario Rinde esimeses kohtuastmes esitatud hagi rahuldamata, või kui Euroopa Kohus leiab, et menetlusstaadium ei võimalda teha lõplikku otsust, saata asi tagasi Üldkohtusse ning

– mõista Polisario Rindelt välja mõlema kohtuastme kohtukulud, sealhulgas apellandi kohtukulud.

52 Nõukogu palub oma apellatsioonkaebuses (kohtuasi C-799/21 P) Euroopa Kohtul:

– tühistada vaidlustatud kohtuotsus;

– teha lõplik otsus tema apellatsioonkaebuse esemeks olevates küsimustes ja jätta Polisario Rinde hagi rahuldamata;

– mõista käesoleva apellatsioonimenetluse ja kohtuasja T-279/19 kohtukulud välja Polisario Rindelt ning

– teise võimalusena jätta vaidlusaluse otsuse tagajärjed kehtima 12 kuuks alates kohtuotsuse kuulutamisest.

53 Polisario Rinne palub Euroopa Kohtul:

– jätta apellatsioonkaebused rahuldamata;

– mõista kõik Polisario Rinde kohtukulud käesolevas kohtuasjas välja komisjonilt ja

– mõista kõik Polisario Rinde kohtukulud käesolevas kohtuasjas ja Üldkohtus välja nõukogult.

54 Prantsuse Vabariik palub Euroopa Kohtul:

– tühistada vaidlustatud kohtuotsus;

– teha käesolevate apellatsioonkaebuste esemeks olevates küsimustes lõplik otsus ja jätta Polisario Rinde hagi rahuldamata, või kui Euroopa Kohus leiab, et menetlusstaadium ei võimalda teha lõplikku otsust, saata asi tagasi Üldkohtusse ning

– teise võimalusena jätta nõukogu ja komisjoni esitatud põhjustel vaidlusaluse otsuse tagajärjed kehtima 18 kuuks alates kohtuotsuse kuulutamisest.

55 Comader palub Euroopa Kohtul:

– tühistada vaidlustatud kohtuotsus;

– tunnistada Polisario Rinde hagi vastuvõetamatuks või vähemalt põhjendamatuks ja

– mõista kohtukulud välja Polisario Rindelt.

56 Hispaania Kuningriik palub Euroopa Kohtul rahuldada komisjoni apellatsioonkaebus kohtuasjas C-779/21 P ja nõukogu apellatsioonkaebus kohtuasjas C-799/21 P. Belgia Kuningriik, Ungari, Portugali Vabariik ja Slovaki Vabariik paluvad Euroopa Kohtul rahuldada nõukogu apellatsioonkaebus.

Apellatsioonkaebused

57 Komisjon, kes on apellant kohtuasjas C-779/21 P, ja nõukogu, kes on apellant kohtuasjas C-799/21 P, esitavad oma apellatsioonkaebuste põhjendamiseks vastavalt viis ja neli väidet. Kohtuasjas C-779/21 P esitatud apellatsioonkaebuse kolm esimest väidet ja kohtuasjas C-799/21 P esitatud apellatsioonkaebuse kaks esimest väidet puudutavad väidetavaid Üldkohtu õigusnormi rikkumisi seoses Polisario Rinde Üldkohtule esitatud hagi vastuvõetavusega, samas kui kohtuasjas C-779/21 P esitatud apellatsioonkaebuse neljas ja viies väide ning kohtuasjas C-799/21 P esitatud apellatsioonkaebuse kolmas ja neljas väide puudutavad väidetavaid Üldkohtu õigusnormi rikkumisi selle hagi põhjendatuse analüüsimisel.

Kohtuasjas C-779/21 P esitatud apellatsioonkaebuse esimene väide ja kohtuasjas C-799/21 P esitatud apellatsioonkaebuse esimene väide, et Polisario Rindel ei ole kohtumenetlusõigus- ja -teovõimet

Poolte argumendid

58 Nõukogu ja komisjon heidavad kummagi kohtuasja esimeses väites Üldkohtule ette, et viimane rikkus õigusnormi sellega, et tunnustas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 90–114 Polisario Rinde kohtumenetlusõigus- ja -teovõimet.

59 Need kaks institutsiooni ning Prantsuse Vabariik ja Comader väidavad sisuliselt eelkõige, et Polisario Rinne ei ole rahvusvahelise õiguse ega liidu õiguse kohaselt juriidiline isik. Lisaks ei ole nad nõus, et tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte alusel võib tunnustada Polisario Rinde õigust esitada Üldkohtule hagi Lääne-Sahara rahva enesemääramisõiguse kaitsmiseks, mis võib muuta vastuvõetavaks iga liidu kohtutele kui „liidusisestele“ kohtutele esitatava hagi, kuigi selline hagi on seotud rahvusvahelisest õigusest tuleneva rahvusvahelise vaidlusega, mille on algatanud rahvusvahelise õiguse subjekt ja mida ei saa rahvusvahelisele kohtule esitada. Nõukogu väitel ei tähenda õigus tõhusale kohtulikule kaitsele üldist õigust pöörduda liidu kohtutesse, kuna see muudaks sisutuks ELTL artikli 263 neljandas lõigus ette nähtud vastuvõetavuse tingimused.

60 Lisaks leiab komisjon, et kuigi on tõsi, et Polisario Rinne osaleb Lääne-Sahara territooriumi lõpliku staatuse küsimuse „poliitilises lahenduses“, nagu on märgitud vaidlustatud kohtuotsuse punktides 91 ja 92, tuleb Üldkohtu viidatud ja käesoleva kohtuotsuse punktis 29 meenutatud ÜRO Peaassamblee resolutsiooni 34/37 tähtsusega seoses arvestada selle konteksti. On tõsi, et selles resolutsioonis soovitatakse Polisario Rinde osalemist Lääne-Sahara rahva „esindajana“ kõnealust territooriumi puudutava konflikti poliitilises lahendamises. Kuigi see ei ole siduv, eelneb see Lääne-Sahara elanikkonna kohaliku esindatuse teatud vormi tekkimisele otseste ja üldiste valimiste kaudu. Liit ei ole kunagi tunnustanud Polisario Rinnet millegi muuna kui vaid ÜRO tasandil läbiviidava rahuprotsessi ühe „osalisena“ ning on ebakindel, kui suurt osa Lääne-Sahara rahvast see rinne täpselt esindab.

61 Nõukogu hinnangul rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta tõlgendas mõistet „juriidiline isik“ ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses laialt, võtmata arvesse Polisario Rinde rolli ja esindusõiguse piire rahvusvahelises õiguses, ning lükkas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 103 tagasi nõukogu argumendid. Üldkohus leidis ekslikult, et Polisario Rinde esindusõigus vaidluse poliitilise lahendamise protsessis ÜRO tasandil õigustab talle „juriidilise isiku“ staatuse omistamist, et ta saaks vaidlustada taolise lepingu sõlmimist käsitleva otsuse kehtivuse, mis ei mõjuta selle vaidluse lahendamist. Polisario Rinde roll rahvusvahelisel tasandil piirdub tema võimega osaleda Lääne-Sahara rahva esindajana läbirääkimistes, mida peetakse ÜRO egiidi all Lääne-Sahara lõpliku staatuse üle vastavalt ÜRO Peaassamblee resolutsioonile 34/37, millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 29. Asjaolu, et liidu institutsioonid tunnistavad ÜRO raames läbirääkimiste esemeks oleva vaidluse olemasolu, ei tähenda kuidagi, et liit või selle institutsioonid tunnustaksid Polisario Rinnet oma partnerina, kuna liit ei ole nende läbirääkimiste pool.

62 Polisario Rinne vaidleb neile argumentidele vastu.

Euroopa Kohtu hinnang

63 Nagu Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 82 ja 83 sisuliselt meenutas, kuigi ELTL artikli 263 neljanda lõigu kohaselt võib iga füüsiline või juriidiline isik selle artikli esimeses ja teises lõigus sätestatud tingimustel esitada hagi temale adresseeritud või teda otseselt ja isiklikult puudutava akti vastu ning halduse üldakti vastu, mis puudutab teda otseselt ega vaja rakendusmeetmeid, on Euroopa Kohus siiski juba tunnustanud üksuste kohtumenetlusõigus- ja -teovõimet liidu kohtutes olenemata küsimusest, kas nad loetakse riigisiseses õiguses juriidiliseks isikuks.

64 Nagu Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 84 tõdes, oli see nii konkreetselt juhul, kui ühelt poolt oli asjaomane üksus piisavalt representatiivne nende isikute suhtes, kelle liidu õigusest tulenevaid õigusi väitis ta end kaitsvat, ning tal oli vajalik autonoomia ja vastutus, et tegutseda selle õigusega kindlaks määratud õigussuhete raames, ning teiselt poolt olid institutsioonid teda juba tunnustanud partnerina neid õigusi käsitlevatel läbirääkimistel (vt selle kohta 8. oktoobri 1974. aasta kohtuotsus Union syndicale – Service public européen jt *vs.* nõukogu, 175/73, EU:C:1974:95, punktid 9–17, ja 8. oktoobri 1974. aasta kohtuotsus Syndicat général du personnel des organismes européens *vs.* komisjon, 18/74, EU:C:1974:96, punktid 5–13).

65 Nagu Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 85 märkis, oli see nii ka siis, kui liidu institutsioonid olid kohelnud seda üksust eraldiseisva subjektina, kellel on eraldiseisvad õigused ja kohustused. Ühtluse ja õigluse kaalutlustel tuleks tunnustada niisuguse üksuse kohtumenetlusõigus- ja -teovõimet, kui ta soovib vaidlustada meetmeid, mis piiravad tema õigusi, või ebasoodsaid otsuseid, mille institutsioonid on tema suhtes teinud (vt selle kohta 28. oktoobri 1982. aasta kohtuotsus Groupement des Agences de voyages *vs.* komisjon, 135/81 EU:C:1982:371, punktid 9–11; 18. jaanuari 2007. aasta kohtuotsus PKK ja KNK *vs.* nõukogu, C-229/05 P, EU:C:2007:32, punktid 107–112, ning 15. juuni 2017. aasta kohtuotsus Al-Faqih jt *vs.* komisjon, C-19/16 P, EU:C:2017:466, punkt 40).

66 Lisaks märkis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 86 õigesti, et Euroopa Kohtu praktikast tuleneb, et mõistet „juriidiline isik“ ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses ei või tõlgendada kitsendavalt (vt selle kohta 22. juuni 2021. aasta kohtuotsus Venezuela *vs.* nõukogu (kolmanda riigi puutumus), C-872/19 P, EU:C:2021:507, punkt 44).

67 Käesolevas asjas tuleb tõdeda, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 82, et Polisario Rinne on isehakanud vabastusliikumine, mis loodi selleks, et võidelda Lääne-Sahara territooriumil tulevikus kindlat liiki valitsemismudeli kehtestamiseks, st selle territooriumi sõltumatuse eest praegusel juhul Maroko Kuningriigist ning suveräänse Sahara riigi eest. Liikumise eesmärk on seega luua Lääne-Sahara mitteautonoomse territooriumi rahva enesemääramisõigust teostades iseseisev riik.

68 Kuna kõnealuse liikumise eesmärk ongi just luua Lääne-Sahara rahva enesemääramisõiguse alusel nimetatud territooriumi jaoks riiklik õiguskord, ei saa sellelt liikumiselt nõuda juriidilise isiku staatust vastavalt mõnele konkreetsele riigisisesele õiguskorrale, et oleks võimalik tunnustada tema kohtumenetlusõigus- ja -teovõimet liidu kohtus.

69 Lisaks sellele on Polisario Rinne üks seaduslikest osalistest Lääne-Sahara tuleviku kindlaksmääramise protsessis, mis toimub käesoleva kohtuotsuse punktis 31 osutatud ÜRO Julgeolekunõukogu egiidi all, mille otsused on siduvad kõigile liikmesriikidele ja liidu institutsioonidele, ning seda vaatamata asjaolule, et ei ÜRO ega liit ja tema liikmesriigid ei ole Polisario Rindele kunagi omistanud „rahvusliku vabastusliikumise“ staatust.

70 Sellest järeldub, et Polisario Rindel, kes osaleb ühtlasi erinevatel rahvusvahelistel foorumitel, eelkõige Aafrikas, ja kellel on rahvusvahelisel tasandil kahepoolsed õigussuhted, on piisav õiguslik olemasolu, et tal saaks olla liidu kohtutes kohtumenetlusõigus- ja -teovõime.

71 Seoses küsimusega, kas see üksus saab Lääne-Sahara rahva huve legitiimselt esindada, siis puudutab see tema õigust esitada vaidlusaluse otsuse peale tühistamishagi, mitte aga tema kohtumenetlusõigus- ja -teovõimet liidu kohtus.

72 Lõpuks on tulemusetu argument, et Polisario Rinde õigusvõimet ei ole liikmesriikide õigussüsteemides tunnustatud või et ükski liikmesriigi kohus ei ole tunnustanud tema kohtumenetlusõigus- ja -teovõimet. Nii sedastas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 83, et kuigi mõiste „juriidiline isik“, mis esineb ELTL artikli 263 neljandas lõigus, eeldab põhimõtteliselt õigusvõime olemasolu – mida tuleb kontrollida, lähtudes riigisisesest õigusest, mille alusel see juriidiline isik asutati –, ei lange see tingimata kokku mõistetega, mis on omased liikmesriikide õiguskordadele. Sellega seoses tuleb veel märkida, et Euroopa Kohus on tunnistanud, et kolmandat riiki kui rahvusvahelise juriidilise isiku staatust omavat riiki tuleb pidada „juriidiliseks isikuks“ ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses (vt selle kohta 22. juuni 2021. aasta kohtuotsus Venezuela *vs.* nõukogu (kolmanda riigi puutumus), C-872/19 P, EU:C:2021:507, punkt 53).

73 Eeltoodud kaalutlusi arvestades võis Üldkohus järeldada ilma õigusnormi rikkumata, et Polisario Rindel on kohtumenetlusõigus- ja -teovõime liidu kohtus ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses.

74 Järelikult tuleb kohtuasjas C-779/21 P esitatud apellatsioonkaebuse esimene väide ja kohtuasjas C-799/21 P esitatud apellatsioonkaebuse esimene väide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Kohtuasjas C-779/21 P esitatud apellatsioonkaebuse teine ja kolmas väide ning kohtuasjas C-799/21 P esitatud apellatsioonkaebuse teine väide, et vaidlusalune otsus ei puuduta Polisario Rinnet otseselt ja isiklikult

75 Komisjon väidab kohtuasjas C-779/21 P esitatud apellatsioonkaebuse teises ja kolmandas väites ning nõukogu väidab kohtuasjas C-799/21 P esitatud apellatsioonkaebuse teise väite esimeses ja teises osas, et Üldkohus leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 224 vääralt, et vaidlusalune otsus puudutab Polisario Rinnet otseselt ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses, ning vaidlustatud kohtuotsuse punktis 238, et see otsus puudutab teda nimetatud sätte tähenduses isiklikult.

Kohtuasjas C-779/21 P esitatud apellatsioonkaebuse teine väide ning kohtuasjas C-799/21 P esitatud apellatsioonkaebuse teise väite esimene osa, et vaidlusalune otsus ei puuduta Polisario Rinnet otseselt

– *Poolte argumendid*

76 Nõukogu ja komisjon väidavad, et Üldkohus järeldas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 224 ekslikult, et vaidlusalune otsus puudutab Polisario Rinnet otseselt.

77 Komisjon väidab eelkõige, et Üldkohus rikkus liidu õigust, kui ta leidis, et vaidlusaluse otsuse ja vaidlusaluse lepingu teatavad tagajärjed vastavad tingimustele, mis võimaldavad tuvastada, et vaidlusalune otsus puudutab Polisario Rinnet otseselt, samas kui vaidlusalune leping, mille liidu nimel heakskiitmiseks vaidlusalune otsus vastu võeti, piirdub päritolureeglite muutmisega, et võimaldada teatavate Lääne-Saharast pärit toodete sooduspääsu liitu, tunnustades samal ajal selle territooriumi eraldiseisvat staatust ja jättes täiesti lahtiseks selle mitteautonoomse territooriumi suhtes ÜRO tasandil käimasoleva protsessi tulemuse. Seetõttu leiab komisjon, et vastaval juhul võivad importijad nõuda selle lepinguga antud „õigusi“ ja vaidlustada tolliasutuste poolt selle rakendamiseks tehtud otsuseid liikmesriikide kohtutes, kui neid ei võeta arvesse. Üldjuhul peaksid tollideklarandid olema aga asutatud liidus. Lepinguga hõlmatud kolmanda riigi tootjad võivad üldjuhul saada kasu Euroopa turu laiemast avamisest, kuid selline kasu kujutaks endast vaidlusaluse lepingu „majanduslikku“ mõju. Mõju „väljaspool liitu“ ei oleks seega õiguslikku laadi ja seda ei reguleeriks liidu õigus.

78 Ent Üldkohtu põhjendustest, mille alusel ta lükkas tagasi institutsioonide argumendid, ei tulene tegelikult mitte järeldus, et vaidlusalune otsus puudutab Polisario Rinnet otseselt, vaid pigem see, et vaidlusalune leping on kohaldatav Lääne-Sahara territooriumi suhtes ning võib seega mõjutada selle territooriumi rahvast. Asjaolu, et Maroko tolliasutused peavad osalema vaidlusaluse lepingu rakendamises seoses päritolusertifikaatide väljastamisega või et eksportijad peavad täitma teatavaid tingimusi, et võimaldada importijatel saada kasu soodustariifidest, või asjaolu, et see leping mõjutab Lääne-Sahara tooteid, ei tähenda kuidagi, et see leping tekitab õiguslikke tagajärgi kolmanda isiku territooriumil.

79 Nõukogu lisab seejuures, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 171 tehtud järeldust, et võttes arvesse rahvusvahelise lepingu sõlmimise otsuse laadi ja sellele omaseid õiguslikke tagajärgi, ei saa vaidlusaluse otsuse otsest mõju Polisario Rinde õiguslikule olukorrale vaidlusaluse lepingu sisu tõttu kohe alguses välistada, põhineb põhjendustel, mille puhul on rikutud õigusnorme.

80 Üldkohus leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktides 150 ja 162 vääralt, et otsus rahvusvahelise lepingu sõlmimise kohta on selle lepingu koostisosa ja toob kaasa õiguslikke tagajärgi selle lepingu teistele osalistele, „sest selle otsusega on ametlikult kinnitatud liidu nõustumist kohustustega, mis ta on nende suhtes võtnud“. Vaidlusalune otsus ei tekita õiguslikke tagajärgi väljaspool liidu sisemist õiguskorda. Vastupidi sellele, mida leidis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 162, väljendab liit selle otsusega oma nõusolekut liidu õiguskorras.

81 Polisario Rinne oleks pidanud Üldkohtus vaidlustama liidu teate, mida on sõnaselgelt mainitud nii vaidlusaluse lepingu viimases lõigus kui ka vaidlusaluse otsuse artiklis 2 ja seda eeldusel, et kõik vastuvõetavuse tingimused on täidetud. Lisaks vaidleb nõukogu vastu sellele, et need tingimused on käesoleval juhul täidetud.

82 Nõukogu vaidleb vastu ka vaidlustatud kohtuotsuse punktis 215 esitatud Üldkohtu järeldusele, et kuna vaidlusaluse lepingu sõlmimine mõjutab Lääne-Sahara rahvast ja selleks on vaja tema nõusolekut, avaldab vaidlusalune otsus vahetut mõju Polisario Rinde kui selle rahva esindaja õiguslikule olukorrale.

83 Prantsuse Vabariik leiab, et Üldkohus rikkus mitmel korral õigusnormi kõigepealt seoses rahvusvahelise lepingu sõlmimist käsitleva nõukogu otsuse õiguslike tagajärgedega. Ta rõhutab sarnaselt nõukoguga, et kuigi vaidlustatud kohtuotsuse punktis 150 tehtud järeldus, et otsus rahvusvahelise lepingu sõlmimise kohta annab konkreetse vormi liidu nõusolekule end selle lepinguga siduda, on liidu õiguskorras õige, väljendab üksnes asjaomase poole sisemenetluste lõpuleviimise teade rahvusvahelisel tasandil siiski nõusolekut end lepinguga siduda. Lisaks rikkus Üldkohus veel mitmel korral õigusnormi, kui ta asus seisukohale, et vaidlusalune leping ise muudab otseselt Polisario Rinde õiguslikku olukorda.

84 Ka Comader toetab esiteks nõukogu argumente väidetava Üldkohtu õigusnormi rikkumiste kohta vaidlustatud kohtuotsuse punktides 149–159, sest lepingu sõlmimise otsus ei tähenda selle lepingu jõustumist. Lisaks ei ole tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtte eesmärk laiendada väljastpoolt liitu pärit isiku õigust pöörduda kohtusse, et kaitsta rahvusvahelisest õigusest tulenevaid kollektiivseid õigusi. Teiseks, leides vaidlustatud kohtuotsuse punktis 215, et vaidlusalune otsus mõjutas Polisario Rinnet „otseselt“, ajas Üldkohus Polisario Rinde segamini Lääne-Sahara rahvaga.

85 Polisario Rinne vaidleb neile argumentidele vastu.

– *Euroopa Kohtu hinnang*

86 Nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 63, võib iga füüsiline või juriidiline isik ELTL artikli 263 neljanda lõigu kohaselt selle artikli esimeses ja teises lõigus sätestatud tingimustel esitada hagi temale adresseeritud või teda otseselt ja isiklikult puudutava akti vastu ning üldkohaldatava akti vastu, mis puudutab teda otseselt ega vaja rakendusmeetmeid.

87 Nagu Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 144 meenutas, nõuab väljakujunenud kohtupraktika ELTL artikli 263 neljandas lõigus sätestatud tingimus, mille kohaselt hagi esemeks olev otsus peab füüsilist või juriidilist isikut otseselt puudutama, kahe kumulatiivse tingimuse täidetust, nimelt esiteks peab vaidlustatud liidu meede avaldama otsest mõju selle isiku õiguslikule olukorrale ja teiseks ei tohi see jätta meedet rakendama kohustatud adressaadile mingit kaalutlusõigust, akti rakendamine on puhtalt automaatne ja tuleneb ainult liidu õigusnormidest, ilma et kohaldataks täiendavaid vahenorme (vt selle kohta 6. novembri 2018. aasta kohtuotsus Scuola Elementare Maria Montessori *vs.* komisjon, komisjon *vs.* Scuola Elementare Maria

Montessori ja komisjon *vs.* Ferracci, C-622/16 P – C-624/16 P, EU:C:2018:873, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 12. juuli 2022. aasta kohtuotsus Nord Stream 2 *vs.* parlament ja nõukogu, C-348/20 P, EU:C:2022:548, punkt 43 ja seal viidatud kohtupraktika).

88 Käesolevas asjas palus Polisario Rinne Üldkohtule esitatud tühistamishagis kaitsta Lääne-Sahara rahva enesemääramisõigust, mida Euroopa Kohus on juba tunnustanud 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsuse nõukogu *vs.* Polisario Rinne (C-104/16 P, EU:C:2016:973) punktides 88, 91 ja 105. Arvestades vaidlusaluse otsuse ja seega vaidlusaluse lepingu tagajärgi selle rahva õiguslikule olukorrale, keda käesolevates kohtuasjades esindab Polisario Rinne, tuleb analüüsida, kas see otsus puudutab Polisario Rinnet otseselt käesoleva kohtuotsuse eelmises punktis viidatud kohtupraktika tähenduses.

89 Kuigi Polisario Rinnet ei ole ametlikult tunnustatud Lääne-Sahara rahva ainuesindajana, on Polisario Rinne vastavalt ÜRO kõrgeimate organite, sealhulgas käesoleva kohtuotsuse punktis 31 viidatud ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonidele privilegeeritud osaline ÜRO egiidi all toimuvas protsessis, et määrata kindlaks Lääne-Sahara tulevane staatus. Samuti osaleb ta muudel rahvusvahelistel foorumitel, et kaitsta selle rahva enesemääramisõigust.

90 Need erilised asjaolud võimaldavad järeldada, et Polisario Rinne võib liidu kohtus vaidlustada sellise liidu õigusakti õiguspärasuse, mis mõjutab otseselt Lääne-Sahara rahva kui enesemääramisõiguse omaja õiguslikku olukorda, kui see akt puudutab nimetatud rahvast isiklikult või üldkohaldatava akti puhul ei vaja rakendusmeetmeid.

91 Neil asjaoludel tuleb ELTL artikli 263 neljandas lõigus ette nähtud tingimust, mille kohaselt peab füüsilise või juriidilise isiku hagi esemeks olev otsus puudutama teda otseselt, hinnata ÜRO põhikirja artiklit 73 ja tõhusa kohtuliku kaitse põhimõtet arvestades seoses Lääne-Sahara rahva õigusliku olukorraga, keda käesolevates kohtuasjades esindab Polisario Rinne.

92 Käesoleval juhul vastavad vaidlusalune otsus ja sellest tulenevalt vaidlusalune leping oma mõju tõttu Lääne-Sahara rahva enesemääramisõigusele käesoleva kohtuotsuse punktis 87 meenutatud tingimustele (vt selle kohta 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus nõukogu *vs.* Polisario Rinne, C-104/16 P, EU:C:2016:973, punkt 106).

93 Ühest küljest, nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 75 sisuliselt märgib, on selle otsuse eesmärk sõlmida rahvusvaheline leping, mille kohaldamine on ette nähtud suurel osal territooriumist, mille suhtes Lääne-Sahara rahval on õigus enesemääramisele. Seega mõjutab see paratamatult õigusi, mis sellele rahvale seoses selle territooriumiga kuuluvad, sealhulgas õigust kasutada selle territooriumi loodusvarasid vastavalt ÜRO põhikirja artiklile 73 ja rahvusvahelise tavaõiguse põhimõttele, mis näeb ette loodusvarade üle alalise suveräänsuse (vt selle kohta Rahvusvahelise Kohtu 19. detsembri 2005. aasta otsus Kongo territooriumil toimunud relvastatud tegevuse kohtuasjas (Kongo Demokraatlik Vabariik *vs.* Uganda), *I.C.J. Reports* 2005, lk 168, punkt 244).

94 Täpsemalt, kuigi liit ei tunnusta vaidlusaluses lepingus Maroko Kuningriigi nõudeid Lääne-Sahara territooriumi suveräänsusele, tunnistab see leping siiski liidu õiguses õiguslikke tagajärgi, mida omavad Maroko Kuningriigi pädevate asutuste, eelkõige tolliasutuste poolt sellel mitteautonoomsel territooriumil tehtavad toimingud, näiteks päritolusertifikaatide väljastamine Lääne-Saharast pärit toodetele.

95 Sellega seoses tuleb tagasi lükata komisjoni argument, mille kohaselt asjaolu, et vaidlusalune leping mõjutab Lääne-Saharast pärit tooteid, ei tähenda õiguslikult „vaidlusaluse lepingu kohaldamist Lääne-Sahara territooriumi suhtes“. Lepingu täitmine eeldab Maroko ametiasutuste viibimist Lääne-Sahara territooriumil ja nende ametiasutuste haldusülesannete täitmist sellel territooriumil, et anda välja teatavad selles lepingus ette nähtud aktid. Seega, tunnistades, et Maroko ametiasutuste aktidel on liidu õiguses õiguslikud tagajärjed, mõjutab vaidlusalune otsus otseselt Lääne-Sahara rahva kui enesemääramisõiguse omaja õiguslikku olukorda, sõltumata sellest, kas rahvusvahelise õiguse kohaselt on vaidlusalune leping nende isikute suhtes täitmisele pööratav, arvestades rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtet.

96 Teisest küljest on pärast vaidlusaluse lepingu jõustumist liidul siduv kohustus kohaldada sooduskohtlemist Lääne-Saharast pärit toodetele, mille Maroko toll on sellisena sertifitseerinud, ilma et oleks vaja vastu võtta vaidlusalust otsust täiendavaid akte, mis annaksid selle lepingu rakendamise eest vastutavatele asutustele kaalutlusõiguse, kuna lepingu rakendamine on sel juhul puhtautomaatne.

97 Sellega seoses tuleb tagasi lükata nõukogu ja Prantsuse Vabariigi argument, mis on suunatud vaidlustatud kohtuotsuse punktide 150 ja 162 vastu ning mille kohaselt ei oleks Polisario Rinde Üldkohtule esitatud hagi pidanud olema suunatud mitte vaidlusaluse lepingu sõlmimist käsitleva otsuse vastu, vaid teatamisakti vastu, millega liit teatas Maroko Kuningriigile selle lepingu heakskiitmisest.

98 Otsus rahvusvahelise lepingu sõlmimise kohta on nimelt liidu õiguskorras lõplik akt, mis väljendab liidu kavatsust olla lepinguga seotud (vt selle kohta 6. detsembri 2001. aasta arvamus 2/00 (Cartagena bioohutuse protokoll), EU:C:2001:664, punkt 5). Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 135 viidatud väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on see otsus vaidlustatav akt, kuna Euroopa Kohus ei ole pädev tühistama rahvusvahelist lepingut (vt selle kohta 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Western Sahara Campaign UK, C-266/16, EU:C:2018:118, punktid 45–51). Teisele lepingupoolele taolise lepingu heakskiitmisest teatamine kujutab seevastu endast rakendusmeedet, mida tuleb põhimõtteliselt pidada aktiks, mida ei saa vaidlustada.

99 Eeltoodud kaalutlusi arvestades leidis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 224 õigesti, et vaidlusalune otsus puudutab Polisario Rinnet otseselt.

100 Järelikult tuleb kohtuasjas C-779/21 P esitatud apellatsioonkaebuse teine väide ja kohtuasjas C-799/21 P esitatud apellatsioonkaebuse teise väite esimene osa põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Kohtuasjas C-779/21 P esitatud apellatsioonkaebuse kolmas väide ja kohtuasjas C-799/21 P esitatud apellatsioonkaebuse teise väite teine osa, et vaidlusalune otsus ei puuduta Polisario Rinnet isiklikult

– *Poolte argumendid*

101 Nõukogu ja komisjon ning Prantsuse Vabariik ja Comader leiavad, et Üldkohus järeldas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 238 ekslikult, et vaidlusalune otsus puudutab Polisario Rinnet isiklikult.

102 Komisjon juhib eelkõige tähelepanu sellele, et Üldkohus piirdus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 230 viitega argumentidele, mis puudutavad tingimust, kas vaidlusalune otsus puudutab Polisario Rinnet otseselt, millega seoses on rikutud õigusnormi, nagu ta väitis kohtuasjas C-779/21 P esitatud apellatsioonkaebuse teises väites. Nõukogu väidab ühtlasi, et Üldkohus on rikkunud õigusnormi, mistõttu on samuti kehtetu järeldus, et vaidlusalune otsus puudutab Polisario Rinnet isiklikult.

103 Lisaks vaidlustavad nõukogu ja komisjon mõlemad selle, et Üldkohus ei pidanud vaidlustatud kohtuotsuse punktis 235 asjakohaseks 10. aprilli 2003. aasta kohtuotsust komisjon *vs.* Nederlandse Antillen (C-142/00 P, EU:C:2003:217), milles Euroopa Kohus leidis, et üldine huvi, mis ülemeremaal või -territooriumil võib olla üksusena, kes on oma territooriumil pädev otsustama majandus- ja sotsiaalkorra üle, selle vastu, et jõutaks tema majandusliku arengu seisukohast soodsa tulemuseni, ei ole üksi piisav, et teda võiks lugeda isiklikult puudutatuks ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses.

104 Komisjon rõhutab sellega seoses, et vaidlustatud kohtuotsuse punktides 234–235 käsitletud olukorra ja 10. aprilli 2003. aasta kohtuotsuses komisjon *vs.* Nederlandse Antillen (C-142/00 P, EU:C:2003:217) käsitletava olukorra eristamine Üldkohtu poolt on kunstlik ja õiguslikult väär, kuna kõnealuses kohtuotsuses vaidlustatud meede puudutas üksnes ülemeremaid või -territooriume, millest osa on või olid mitteautonoomsed territooriumid. Ei saa nõustuda sellega, et Hollandi Antillide valitsusel ei ole õigust vaidlustada liidu akti, mis puudutab tema territooriumi majanduslikult, samas kui Polisario Rindel on selline õigus, asumata seejuures seisukohale, et liikumisel, mille eesmärk on teatava territooriumi sõltumatus või mis on mõne riigiga konfliktis, on rohkem tagatisi kui piirkondlikel valitsustel.

105 Nõukogu leiab omakorda, et Üldkohtu põhjendused ei vasta tema argumentidele, mis põhinevad 10. aprilli 2003. aasta kohtuotsusel komisjon *vs.* Nederlandse Antillen (C-142/00 P, EU:C:2003:217), meenutades, et ta väitis Üldkohtule esitatud vastureplIigis, et sellest kohtuotsusest tuleneb, et isegi kui eeldada, et Polisario Rinne on üksus, mis on pädev Lääne-Saharat puudutavates majandusküsimustes, mis nii ei ole, ei ole see staatus piisav, et asuda seisukohale, et vaidlusalune leping puudutab teda isiklikult.

106 Polisario Rinne vaidleb neile argumentidele vastu.

– *Euroopa Kohtu hinnang*

107 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt puudutab otsus teisi isikuid peale otsuse adressaatide ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses isiklikult vaid siis, kui see akt, mille tühistamist nõutakse, mõjutab neid mingi neile omase tunnuse või neid iseloomustava faktilise olukorra tõttu, mis neid kõigist teistest isikutest eristab ning seega individualiseerib neid sarnaselt otsuse adressaadiga (18. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus Internacional de Productos Metálicos *vs.* komisjon, C-145/17 P, EU:C:2018:839, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

108 Arvestades käesoleva kohtuotsuse punktides 88–92 esitatud kaalutlusi, tuleb asuda seisukohale, et vaidlusalune otsus puudutab Lääne-Sahara rahvast, keda käesolevates kohtuasjades esindab Polisario Rinne, isiklikult, kuna Lääne-Sahara territooriumi sõnaselge hõlmamine vaidlusalusest otsusest tulenevalt vaidlusaluse lepingu, mis on liidule siduv, kohaldamisalasse muudab selle rahva õiguslikku olukorda, kuivõrd sel rahval on kõnealuse territooriumi suhtes enesemääramisõigus. See staatus eristab teda mis tahes muust isikust või üksusest, sealhulgas mis tahes muust rahvusvahelise õiguse subjektist.

109 Tagasi tuleb lükata komisjoni ja nõukogu argumendid seoses 10. aprilli 2003. aasta kohtuotsusega komisjon *vs.* Nederlandse Antillen (C-142/00 P, EU:C:2003:217), milles Euroopa Kohus leidis, et üldine huvi, mis ühel ülemeremaal või -territooriumil võib olla üksusena, kes on oma territooriumil pädev otsustama majanduslikku ja sotsiaalset laadi küsimuste üle, selle vastu, et jõutaks tema majandusliku arengu seisukohast soodsa tulemuseni, ei ole üksi piisav, et teda võiks lugeda isiklikult puudutatuks EÜ asutamislepingu artikli 173 neljanda lõigu (nüüd ELTL artikli 263 neljas lõik) tähenduses. Üldkohus tugines hinnangus, mille kohaselt vaidlusalune otsus ja sellest tulenevalt vaidlusalune leping puudutab Polisario Rinnet isiklikult, asjaolule, et see organisatsioon esindab Lääne-Sahara rahvast kui sellist, kellel on selle territooriumi suhtes enesemääramisõigus, mitte selle lepingu majanduslikele tagajärgedele.

110 Järelikult tuleb kohtuasjas C-779/21 P esitatud apellatsioonkaebuse kolmas väide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata. Samuti tuleb kohtuasjas C-799/21 P esitatud apellatsioonkaebuse teise väite teine osa põhjendamatuse tõttu tagasi lükata ja seega see väide tervikuna tagasi lükata.

Kohtuasjas C-779/21 P esitatud apellatsioonkaebuse neljas väide ning kohtuasjas C-799/21 P esitatud apellatsioonkaebuse neljas väide, et vaidlustatud kohtuotsuses on rikutud õigusnorme seoses kohtuliku kontrolli ulatusega ja Lääne-Sahara rahva nõusolekuga vaidlusaluse lepingu sõlmimiseks

Poolte argumendid

111 Neljanda väitega heidavad nõukogu ja komisjon Üldkohtule ette, et viimane rikkus mitmel korral õigusnormi seoses rahvusvahelise õiguse väära tõlgendamise ja kohaldamisega, nõukogu kaalutlusõiguse ulatusega välissuhete valdkonnas, eriti mis puudutab Lääne-Sahara rahva nõusoleku nõuet käesolevas asjas, seoses aktide usaldusväärsuse austamise nõude rikkumisega, nõukogu argumentide moonutamisega ja Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 36 rikkumisega koostoimes selle põhikirja artikli 53 esimese lõiguga.

112 Komisjon väidab, et Üldkohus omistas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 307–392 liidu õigust rikkudes rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõttele koostoimes enesemääramisõigusega absoluutse ja äärmusliku mõju, tõlgendades vääralt 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsust nõukogu *vs.* Polisario Rinne (C-104/16 P, EU:C:2016:973) ning eirates eelkõige seoses rahvusvahelise tavaõigusega kohtupraktikat, mis käsitleb nõukogu kaalutlusruumi välissuhete valdkonnas.

113 Komisjoni esitab nende õigusnormi rikkumiste kohta neli peamist etteheidet, mis on esiteks õigusnormi rikkumine seoses kohtuliku kontrolli ulatuse, institutsioonide kaalutlusõiguse ja vajadusega teha kindlaks ilmse vea olemasolu, et tuvastada vaidlusaluse otsuse tühisus selle väidetava vastuolu tõttu rahvusvahelise õiguse normidega; teiseks õigusnormi rikkumine, mis tuleneb Lääne-Sahara rahva nõusoleku nõude puudumisest käesolevas konkreetses kontekstis, kolmandaks – isegi eeldusel, et selline Lääne-Sahara rahva nõusolek on vaidlusaluse otsuse kehtivuse kinnitamiseks vajalik – õigusnormi rikkumine, kuna Üldkohtu kasutatud mõiste „nõusolek“ on liiga range, ja neljandaks õigusnormi rikkumine seoses Polisario Rinde määratlemisega üksusena, kes on pädev sellist nõusolekut väljendama, võttes arvesse tema piiratud staatust ja esindusõigust. Komisjon väidab nende nelja etteheite puhul, et Üldkohus ei määranud õigesti kindlaks rahvusvahelist tavaõigust, kuigi ta pidi seda käesolevas asjas tegema.

114 Komisjon märgib, et iga otsus, millega sõlmitakse leping kolmanda riigiga, eeldab ELL artiklis 21 sätestatud välistegevuse põhimõtete ja eesmärkide kohaselt liidu huvide hindamist suhetes asjaomase kolmanda riigiga ning nende suhetega hõlmatud eri huvide ühitamist. Nõukogul on ulatuslik kaalutlusõigus, et tasakaalustada eesmärki edendada inimõiguste universaalsust ja jagamatust teiste eesmärkidega, millel põhineb liidu tegevus rahvusvahelisel areenil, ning liidu muude huvidega. Sellega seoses peab kohtulik kontroll tingimata piirduma küsimusega, kas liidu institutsioonid on vaidlusaluse akti vastuvõtmisel teinud ilmseid hindamisvigu seoses nende põhimõtete kohaldamise tingimustega.

115 Üldkohus vähendas aga nõukogu kaalutlusruumi olematuks, omistades absoluutse väärtuse Polisario Rinde selgesõnalise nõusoleku tingimusele, mille alus rahvusvahelises avalikus õiguses ei ole kindlaks määratud. Ta jättis tähelepanuta nende eesmärkide ulatuse ja mitmekesisuse, mida nõukogu peab ELL artikli 21 raames arvesse võtma, kuivõrd ta viitas vaidlustatud kohtuotsuse punktides 277 ja 278 selle artikli lõikele 1 ja mitte selle lõikele 2. Nii toimides ületas Üldkohus oma kohtuliku kontrolli ulatust.

116 Sellega seoses tegi Üldkohus 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsust nõukogu *vs.* Polisario Rinne (C-104/16 P, EU:C:2016:973) tõlgendades vääri järeldusi. Selles kohtuotsuses kinnitatud Lääne-Sahara enesemääramisõigusest ei saa tuletada nõuet, et selleks, et rahvusvaheline leping, mille liit on sõlminud riigiga, kes tegutseb sellel territooriumil haldusvõimuna ja kellel on selleks pädevus, hõlmaks taolist territooriumi, peab nimetatud territooriumi rahva sõnaselge nõusolek olema väljendatud üksnes Polisario Rinde vahendusel.

117 Käesolevas asjas tuleb mõistete „rahvas“ ja „nõusolek“ puhul arvesse võtta vaidlusaluse otsuse vastuvõtmise ja vaidlusaluse lepingu sõlmimise õiguslikku ja faktilist konteksti, millest tuleneb, et lõpuks kasutatud lahendus on kooskõlas kõigi kohaldatavate rahvusvahelise õiguse normidega, eelkõige ÜRO põhikirja artikliga 73, mille eesmärk on edendada mitteautonoomsete territooriumide elanike heaolu, ning ELL artikli 21 lõike 2 punktidega d ja e. Kuigi vaidlustatud kohtuotsuse punktides 311 ja 312 kinnitatakse, et mitteautonoomsete territooriumide suhtes kohaldatav õigus on siiani teatud aspektides määratlemata, märgib komisjon, et Üldkohus tegi seejärel vaidlustatud kohtuotsuse punktides 313–390 vigu, mis on kokku võetud käesoleva kohtuotsuse punktides 112, 113, 115 ja 116.

118 Nõukogu väidab, et vastupidi sellele, mida leidis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 391, võimaldasid ühelt poolt Maroko ametiasutuste ning teiselt poolt komisjoni ja Euroopa välisteenistuse korraldatud konsultatsioonid saada Lääne-Sahara rahva nõusoleku. Ta leiab, et vaidlustatud kohtuotsuse selles punktis ja punktides 307–390, millel punktis 391 esitatud järeldus põhineb, on rikutud õigusnormi, kuna Üldkohus on valesti tõlgendanud mitteautonoomse territooriumi rahva nõusoleku mõistet või vajadust see nõusolek saada, ning on lisaks rikkunud nõukogu kirjalike dokumentide usaldusväärsust või moonutanud tema argumente. Üldkohus rikkus ka oma põhjendamiskohustust.

119 Polisario Rinne leiab, et need väited tuleb tagasi lükata.

Euroopa Kohtu hinnang

– *Sissejuhatavad märkused*

120 Nagu nähtub vaidlustatud kohtuotsuse punktist 251, väitis Polisario Rinne Üldkohtule esitatud hagi kolmandas väites, et sõlmides Maroko Kuningriigiga rahvusvahelise lepingu, mis on ilma tema nõusolekuta sõnaselgelt kohaldatav Lääne-Sahara territooriumi suhtes, rikkus nõukogu ELTL artiklist 266 tulenevat kohustust täita Euroopa Kohtu otsuseid. Euroopa Kohus leidis, et selle territooriumi kaudne hõlmamine liidu ja Maroko Kuningriigi vahel sõlmitud lepingute kohaldamisalasse on vastavalt enesemääramise põhimõttele ja rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõttele õiguslikult võimatu. Sellest järeldub *a fortiori*, et taoliste lepingute sõnaselge kohaldamine kõnealusele territooriumile välistati. Polisario Rinne väitis eelkõige, et vaidlusaluse lepingu sõlmimine on vastuolus kohtupraktikaga, kuna see ei austa Lääne-Sahara eraldiseisvat ja erinevat staatust ega selle territooriumi rahva nõusoleku nõuet.

121 Nagu Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 298 tõdes, koosneb see väide sisuliselt kolmest osast, millest esimese kohaselt ei ole liidul ja Maroko Kuningriigil võimalik sõlmida lepingut, mida kohaldatakse Lääne-Sahara suhtes, teise kohaselt on rikutud selle territooriumi eraldiseisvat ja erinevat staatust vastuolus enesemääramise põhimõttega ning kolmanda kohaselt on rikutud nõuet, et nimetatud territooriumi rahvas peab andma vaidlusalusele lepingule nõusoleku kui selle suhtes kolmas isik rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtte tähenduses.

122 Üldkohus lükkas kolmanda väite esimese osa tagasi, kuid nõustus selle väite kolmanda osaga. Ta otsustas seega, et vaidlusalune otsus tuleb tühistada, ilma et oleks vaja analüüsida selle väite teist osa või muid hagi väiteid.

123 Üldkohus võttis vastuseks Polisario Rinde kolmanda väite kolmandale osale vaidlustatud kohtuotsuse punktis 391 oma põhjenduskäigu kokku järgmiselt:

„[…] nõukogu ei võtnud [vaidlusalust] otsust tehes piisavalt arvesse kõiki asjakohaseid Lääne-Sahara olukorda puudutavaid asjaolusid ning leidis ekslikult, et tal on kaalutlusruum otsustamaks, kas tuleb täita nõuet, et selle territooriumi rahvas peab selle lepingu suhtes kolmanda isikuna väljendama oma nõusolekut vaidlusaluse lepingu kohaldamiseks nimetatud territooriumi suhtes vastavalt sellele, kuidas on Euroopa Kohus tõlgendanud rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtet seoses enesemääramise põhimõttega. Konkreetselt leidsid nõukogu ja komisjon esiteks ekslikult, et [kõnealuse] territooriumi praegune olukord ei võimalda veenduda selle rahva nõusoleku olemasolus ja seda konkreetselt [Polisario Rinde] vahendusel. Teiseks, kui nõukogu leidis, et komisjoni ja Euroopa välisteenistuse läbi viidud konsulteerimised, mille eesmärk ei olnud saada sellist nõusolekut ega pöörduda seda rahvast „esindavate organisatsioonide“ poole, võimaldasid järgida rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtet niisugusena, nagu seda tõlgendas Euroopa Kohus [21. detsembri 2016. aasta] kohtuotsuse [nõukogu *vs.* Polisario Rinne (C-104/16 P, EU:C:2016:973)] punktis 106, eiras nõukogu nii nende konsulteerimiste ulatust kui ka selles punktis kindlaks määratud nõude ulatust. Kolmandaks asus nõukogu ekslikult seisukohale, et ta võib selle nõude asendada kriteeriumidega, mida on väidetavalt nimetatud [ÜRO õigusnõuniku ja õigusküsimuste asepeasekretäri] 29. jaanuari 2002. aasta kirjas [edaspidi „ÜRO õigusnõuniku 29. jaanuari 2002. aasta kiri“].“

124 Esiteks tuleb analüüsida apellantide etteheiteid, mis puudutavad Lääne-Sahara rahva nõusolekut Lääne-Sahara elanikkonna esindajatega konsulteerimise teel ning vaidlusaluse otsuse ja laiemalt vaidlusaluse lepingu kohtuliku kontrolli ulatust seoses kõnealuse nõusolekuga, sealhulgas nende

argumente ÜRO õigusnõuniku 29. jaanuari 2002. aasta kirja tähenduse kohta. Teiseks tuleb analüüsida nende etteheiteid, mis puudutavad sellise nõusoleku vajalikkust ja Polisario Rinde määratlemist selle nõusoleku andmiseks volitatud üksusena.

– Etteheited, mis puudutavad Lääne-Sahara rahva nõusolekut, mis anti Lääne-Sahara elanikkonna esindajatega konsulteerimise teel ja vaidlusaluse otsuse kohtuliku kontrolli ulatust

125 Olgu meenutatud, et 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsuse nõukogu *vs.* Polisario Rinne (C-104/16 P, EU:C:2016:973) punktis 106 märkis Euroopa Kohus assotsieerimislepingu artiklis 94 kasutatud mõistet „Maroko Kuningriigi territoorium“ tõlgendades, et Lääne-Sahara rahvast tuleb pidada „kolmandaks isikuks“ rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtte tähenduses, ning et seega võib assotsiatsioonilepingu kohaldamine, kui Lääne-Sahara territoorium lisatakse lepingu kohaldamisalasse, seda kolmandat isikut mõjutada, ilma et oleks vaja kindlaks teha, kas leping koormab kolmandat isikut või vastupidi, toob talle kasu. Ta leidis, et mõlemal juhul peab selline kohaldamine saama niisuguse kolmanda isiku nõusoleku. Vaidlustatud kohtuotsusest kohtuasjas, milles tehti 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus nõukogu *vs.* Polisario Rinne (C-104/16 P, EU:C:2016:973), ei nähtunud aga, et Lääne-Sahara rahvas oleks sellist nõusolekut väljendanud.

126 Käesolevas asjas tuleb märkida, et vaidlusaluse otsuse põhjenduses 10 on märgitud:

„Võttes arvesse [21. detsembri 2016. aasta kohtuotsuse nõukogu *vs.* Polisario Rinne (C-104/16 P, EU:C:2016:973)] kaalutlusi nõusoleku osas, võttis komisjon koostöös Euroopa välisteenistusega kõik praeguses olukorras mõistlikud ja võimalikud meetmed, et piisavalt kaasata lepingust mõjutatud inimesi eesmärgiga saada lepingule elanikkonna nõusolek. Peeti laiaulatuslikke konsultatsioone ning enamik konsultatsioonides osalenud sotsiaal-majanduslikest ja poliitilistest osalejatest väljendas poolehoidu assotsieerimislepingu kohaste tariifsete soodustuste Lääne-Saharale laiendamisele. Laiendamise vastu olnud osalejad leidsid peamiselt, et lepinguga kinnitatakse Maroko positsiooni Lääne-Sahara territooriumil. Ent lepingu tingimustes ei ole midagi, mis lubaks järeldada, et sellega tunnustatakse Maroko suveräänseid õigusi Lääne-Sahara suhtes. […]“.

127 Sellega seoses tuleb esimesena meenutada, et nagu käesoleva kohtuotsuse punktis 26 on märgitud, põgenes suur osa Lääne-Sahara elanikkonnast pärast eelkõige Maroko Kuningriigi ja Polisario Rinde vahelise relvastatud konflikti puhkemist 1970. aastatel selle konflikti eest ja leidis varjupaiga Alžeeria territooriumil. Polisario Rinde esindaja märkis sellega seoses Euroopa Kohtu istungil, ilma et talle oleks vastu vaieldud, et praeguseks elab ligikaudu 500 000 läänesaharalasest umbes 250 000 Alžeerias põgenikelaagrites, veerand Maroko kontrolli all olevas Lääne-Sahara piirkonnas ja viimane veerand mujal maailmas.

128 Sellest järeldub, et enamik Lääne-Sahara praegusest elanikkonnast ei kuulu enesemääramisõigusega rahva, nimelt läänesaharalaste hulka. Viimati nimetatud rahvas, kellest suur osa on oma asukohast lahkunud, on ainus, kellel on õigus enesemääramisele seoses Lääne-Sahara territooriumiga. Enesemääramisõigus kuulub asjaomasele rahvale, mitte üldiselt territooriumi elanikkonnale, kellest ainult 25% on komisjoni hinnangul, mis esitati Euroopa Kohtu istungil, Lääne-Sahara juurtega.

129 Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktides 123 ja 124 märkis, on mõistete mitteautonoomse territooriumi „elanikkond“ ja mitteautonoomse territooriumi „rahvas“ vahel vahe. Viimane tähendab nimelt poliitilist üksust, millel on enesemääramisõigus, samas kui esimene tähendab territooriumi elanikke.

130 Käesoleval juhul konsulteerisid komisjon ja Euroopa välisteenistus „asjaomase elanikkonnaga“, mis – nagu Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 337 tuvastas – hõlmab peamiselt praegust Lääne-Sahara territooriumi elanikkonda, olenemata sellest, kas nad kuuluvad selle territooriumi rahva hulka või mitte. Nagu Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 373 sisuliselt õigesti leidis, ei saa need konsultatsioonid seega tähendada Lääne-Sahara mitteautonoomse territooriumi „rahvalt“ nõusoleku saamist.

131 Teisena tuleb meenutada, et asjakohased õigusnormid, millele võib tugineda liidu ja kolmanda riigi vahelise lepingu poolte suhetes, hõlmavad üldisse rahvusvahelisse õigusse kuuluvat rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtet, mille kohaselt lepingud ei kahjusta kolmandaid isikuid ega too neile ka kasu (*pacta tertiis nec nocent nec prosunt*). See üldise rahvusvahelise õiguse põhimõte väljendub konkreetselt Viini konventsiooni artiklis 34, mille kohaselt ei loo leping kolmandale riigile kohustusi ega õigusi ilma tema nõusolekuta (25. veebruari 2010. aasta kohtuotsus Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, punkt 44).

132 Selle põhimõtte ulatus, mida on samuti meenutatud 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsuse nõukogu *vs.* Polisario Rinne (C-104/16 P, EU:C:2016:973) punktis 106, on laiem kui pelgalt rahvusvaheliste lepingute tõlgendamise reegel. Isegi kui leping, mis mõjutab kolmanda isiku õigusi või kohustusi, jääb tema nõusolekuta rahvusvahelise lepinguõiguse alusel selle kolmanda isiku suhtes jõustamatuks, nagu apellandid õigesti väidavad, võib selle lepingu rakendamine seda kolmandat isikut siiski mõjutada, kui kõnealuse lepinguga hõlmatakse taoline territoorium, mille suhtes see kolmas isik on suveräänne või mille suhtes tal on enesemääramisõigus. Selline rakendamine võib rikkuda vastavalt olukorrale riigi puhul tema suveräänsust oma territooriumi üle ja rahva puhul tema enesemääramisõigust territooriumil, mida see õigus puudutab. Seega, nagu Euroopa Kohus selle kohtuotsuse punktis 106 märkis, peab rahvusvahelise lepingu rakendamine liidu ja Maroko Kuningriigi vahel Lääne-Sahara territooriumil saama Lääne-Sahara rahva nõusoleku.

133 Sellest järeldub, et asjaolu, et kõnealune rahvas ei ole andnud nõusolekut taolisele lepingule, mille rakendamine laieneb tema territooriumile, võib mõjutada sellise liidu õigusakti kehtivust nagu vaidlusalune otsus, mis käsitleb selle lepingu sõlmimist. Sellega seoses tuleb meenutada, et ELL artikli 3 lõike 5 ja artikli 21 lõike 1 kohaselt toetab liidu tegevus rahvusvahelisel areenil muu hulgas rahvusvahelise õiguse ranget järgimist ja arendamist, sealhulgas ÜRO põhikirja põhimõtete austamist, ning et ELTL artikli 207 lõike 1 kohaselt ühist kaubanduspoliitikat teostatakse kooskõlas liidu välistegevuse põhimõtete ja eesmärkidega (vt selle kohta 16. mai 2017. aasta arvamus 2/15 (vabakaubandusleping Singapuriga), EU:C:2017:376, punktid 142–147).

134 Seda järeldust ei sea kahtluse alla nõukogu kaalutlusõigus. Nimelt, nagu märkis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 349, on see kaalutlusõigus õiguslikult piiritletud esiteks enesemääramise põhimõttest tuleneva kohustusega tunnustada liidu ja Maroko Kuningriigi suhetes Lääne-Sahara eraldiseisvat ja erinevat staatust ning teiseks rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõttest tuleneva nõudega, et selle territooriumi rahvas peab nõustuma liidu ja Maroko Kuningriigi vahelise lepinguga, mida nimetatud territooriumil rakendatakse.

135 Seega järeldas Üldkohus nimetatud punktis 349 õigesti, et nõukogu ülesanne oli tõesti hinnata, kas asjaomasel territooriumil praegu valitsev olukord õigustab nõusoleku väljendamise viisi kohandamist ja kas olid täidetud tingimused, mis peavad olema täidetud, et asuda seisukohale, et Lääne-Sahara rahvas avaldas oma arvamust, kuid nõukogul ei olnud vabadust otsustada, kas selle nõusoleku võib ära jätta, rikkumata sealjuures seda nõuet, et selle territooriumi rahvas peab taolise lepinguga nõustuma.

136 Järelikult ei saa Üldkohtule ette heita seda, et ta oleks seoses Lääne-Sahara rahva nõusoleku vajaduse tingimuse hindamisega rahvusvahelist tavaõigust arvestades ületanud välistegevuse valdkonda kuuluvate liidu õigusaktide kohtuliku kontrolli piire, nagu need on määratletud Euroopa Kohtu praktikas.

137 Kolmandana tuleb seoses Lääne-Sahara rahva nõusoleku nõudega põhjendamatuse tõttu tagasi lükata argumendid, mis puudutavad ÜRO õigusnõuniku 29. jaanuari 2002. aasta kirja ulatust.

138 Nimelt leidis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 385 sisuliselt õigesti, et see kiri ei kujuta endast liidu õiguse allikat, millele võib liidu kohtus tugineda, kuna see ei ole iseenesest liidule siduv rahvusvahelise lepingulise õiguse norm ega rahvusvahelise tavaõiguse norm (vt selle kohta 6. oktoobri 2020. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Ungari (kõrgharidus), C-66/18, EU:C:2020:792, punkt 87 ja seal viidatud kohtupraktika).

139 Lisaks tuleb tulemusetuse tõttu tagasi lükata komisjoni argument, mis puudutab ühelt poolt komisjoni ja Euroopa välisteenistuse peetud vaidlusaluste konsultatsioonide ning teiselt poolt ELL artikli 11 lõikes 3 ning EL lepingule ja EL toimimise lepingule lisatud protokolli (nr 2) subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaldamise kohta artiklis 2 ette nähtud asjast huvitatud isikutega peetavate laialdaste konsultatsioonide samastamist Üldkohtu poolt vaidlustatud kohtuotsuse punktides 338–339. Sellega seoses piisab tõdemusest, nagu Üldkohus sisuliselt märkis, et sellised konsultatsioonid, mis peavad eelkõige eelnema komisjoni seadusandlike ettepanekute esitamisele, erinevad oma olemuse ja eesmärgi poolest põhimõtteliselt rahvusvahelisest tavaõigusest tulenevast nõudest, et enesemääramisõigust omav rahvas peab nõustuma territooriumil, millega nimetatud õigus seotud on, taolise rahvusvahelise lepingu kohaldamisega, mille suhtes ta on kolmas isik.

140 Seega järeldas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 391 õigesti esiteks, et kui nõukogu leidis, et komisjoni ja Euroopa välisteenistuse läbi viidud konsultatsioonid võimaldasid järgida rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtet niisugusena, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsuse nõukogu *vs.* Polisario Rinne (C-104/16 P, EU:C:2016:973) punktis 106, eiras nõukogu nii nende konsultatsioonide ulatust kui ka sellega seoses nimetatud punktis 106 kindlaks määratud nõuet, ja teiseks leidis nõukogu ekslikult, et ta võis tugineda ÜRO õigusnõuniku 29. jaanuari 2002. aasta kirjale, et asendada kõnealune nõue selles kirjas väidetavalt esitatud kriteeriumidega.

– Etteheited, mis puudutavad Lääne-Sahara rahva nõusoleku vajalikkust ja Polisario Rinde määratlemist selle nõusoleku väljendamiseks pädeva üksusena

141 Nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 123, järeldas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 391, et nõukogu ei võtnud vaidlusalust otsust tehes piisavalt arvesse kõiki asjakohaseid Lääne-Sahara olukorda puudutavaid asjaolusid ning leidis ekslikult, et tal on ulatuslik kaalutlusruum otsustamaks, kas tuleb täita nõuet, et nimetatud territooriumi rahvas peab kõnealuse lepingu suhtes kolmanda isikuna väljendama oma nõusolekut vaidlusaluse

lepingu kohaldamiseks selle territooriumi suhtes vastavalt sellele, kuidas Euroopa Kohus on tõlgendanud rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtet seoses enesemääramise põhimõttega. Sealhulgas sedastas Üldkohus, et nõukogu ja komisjon leidsid ekslikult, et praegune olukord Lääne-Sahara territooriumil ei võimalda veenduda selle nõusoleku olemasolus.

142 Täpsemalt märkis Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 321, et kuigi vaidlusalune leping võib anda õigusi Lääne-Saharas asuvatele eksportijatele, puudutab selline toime üksnes eraõiguslikke isikuid, mitte kolmandaks isikuks loetavat subjekti, kes peab selleks lepinguks nõusoleku andma. Lisaks leidis ta, et mis puudutab kasu, mida sellest lepingust võivad saada kogu selle territooriumi elanikud, siis on igal juhul tegemist „puhtalt ühiskondlik-majandusliku mõju, mitte juriidilise toimega“ ning et „seda kasu – mis on pealegi kaudne – ei saa seega samastada kolmandale isikule antavate õigustega rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtte tähenduses“. Seejärel märkis ta vaidlustatud kohtuotsuse punktis 322 järgmist:

„Küll aga kehtestatakse vaidlusaluse lepinguga kõnesolevale kolmandale isikule kohustus, sest sellega on selle lepingu ühele osalisele antud pädevus tema territooriumil, kellel ei ole seega õigust seda pädevust ise kasutada või vajaduse korral selle kasutamist edasi delegeerida (vt selle kohta 25. veebruari 2010. aasta kohtuotsus Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, punkt 52). Nõukogu esile toodud asjaolu, et see kolmas isik ei ole selles etapis suuteline ise kasutama neid volitusi, võttes arvesse mitteautonoomse territooriumi staatust, mis on sellel territooriumil, ja olukorda, mis seal praegu valitseb, ei sea seda seisukohta ega vajadust, et see kolmas isik nõustuks selle kohustusega, kahtluse alla.“

143 Üldkohus järeldas sellest vaidlustatud kohtuotsuse punktis 323, et käesoleval juhul ei ole kohaldatav Viini konventsiooni artikli 36 lõikes 1 väljendatud põhimõte, et kolmanda isiku nõusolekut lepinguks saab eeldada, kui see leping tekitab talle õiguse ja kui ei ole sätestatud teisiti, ning et see nõusolek peab niisiis olema sõnaselge.

144 Vaidlustatud kohtuotsuse punktides 322 ja 323 esitatud Üldkohtu põhjenduskäigus on rikutud õigusnormi.

145 Sellega seoses on tõsi, et nagu on tõdetud käesoleva kohtuotsuse punktides 132–135 ja 140, järeldas Üldkohus õigesti, et enesemääramisõiguse põhimõtte ja rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtte kohaselt, nagu neid on tõlgendanud Euroopa Kohus, oli Lääne-Sahara rahva nõusolek vaidlusaluse lepingu rakendamiseks sellel territooriumil üks vaidlusaluse otsuse kehtivuse tingimus ning et komisjoni ja Euroopa välisteenistuse korraldatud konsultatsioonid ei tõendanud selle rahva nõusoleku olemasolu.

146 Üldkohus tõlgendas seevastu vaidlusalust lepingut vääralt, kui ta leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktis 322 sisuliselt, et selle lepingu tagajärjel kehtestatakse Lääne-Sahara rahvale kohustus, andes Maroko Kuningriigi ametiasutustele teatavad volitused, mille teostamine on ette nähtud Lääne-Sahara territooriumil.

147 Nimelt, kuigi vaidlusaluse lepingu rakendamine tähendab, et Maroko ametiasutuste Lääne-Sahara territooriumil toime pandud tegudel on käesoleva kohtuotsuse punktides 94–96 kirjeldatud õiguslikud tagajärjed, mis muudavad selle territooriumi rahva õiguslikku olukorda, ei võimalda asjaolu, et see leping tunnustab nende ametiasutuste teatavat halduspädevust kõnealusel territooriumil, siiski järeldada, et vaidlusalune leping loob sellele rahvale kui rahvusvahelise õiguse subjektile õiguslikke kohustusi.

148 Nagu on rõhutatud vaidlusaluses lepingus, ei tähenda see leping, et liit tunnustaks Maroko Kuningriigi väidetavat suveräänsust Lääne-Sahara üle. Lisaks sellele ei ole Lääne-Sahara rahvas Maroko ametiasutuste poolt vaidlusaluse lepingu rakendamise raames koostatud päritolusertifikaatide või muude haldusaktide adressaat, kes peaks seda lepingut tunnustama ega ka liidu ja liikmesriikide ametiasutuste poolt nende suhtes võetavate meetmete adressaat,. Lisaks, kuna vaidlusalusest lepingust nähtub, et seda kohaldatakse üksnes selliste Lääne-Saharast pärit toodete suhtes, mis on Maroko Kuningriigi tolli kontrolli all, ei takista selle sõlmimine liidul vajaduse korral kehtestada eraldi korda, mida kohaldatakse Lääne-Saharast pärit nende toodete suhtes, mis ei ole nende asutuste kontrolli all, eelkõige toodete suhtes, mis pärinevad Lääne-Sahara territooriumi osast, mida kontrollib Polisario Rinne.

149 Sellest järeldub, et Üldkohus lähtus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 323 ekslikust eeldusest, kui ta järeldas, et Lääne-Sahara rahva nõusolek vaidlusaluse lepinguga peab olema sõnaselge.

150 Tuleb siiski meenutada, et kui Üldkohtu lahendi põhjendustest ilmneb liidu õiguse rikkumine, kuid lahendi resolutsioon on muude õiguslike asjaoludega põhjendatud, ei saa selline rikkumine kaasa tuua kohtulahendi tühistamist ja selle põhjendused tuleb asendada (17. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus Hispaania *vs.* komisjon, C-632/20 P, EU:C:2023:28, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika).

151 Seega tuleb kontrollida, kas vaidlustatud kohtuotsuse resolutsioon ei ole osas, milles sellega tühistati vaidlusalune otsus, põhjendatud muude õiguslike asjaoludega kui need, milles on käesoleva kohtuotsuse punktides 146–149 tuvastatud õigusnormi rikkumine.

152 Sellega seoses tuleb märkida, et rahvusvahelises tavaõiguses ei ole ette nähtud konkreetset vormi kolmanda isiku nõusoleku väljendamiseks seoses lepinguga, mis annab talle õiguse (vt selle kohta Alalise Rahvusvahelise Kohtu 7. juuni 1932. aasta otsus kohtuasjas Zones Franches de la Haute-Savoie and du Pays de Gex, PCIJ 1927, A/B seeria, nr 46, lk 148). Sellest järeldub, et rahvusvaheline tavaõigus ei välista, et taoline nõusolek antakse teatavas olukorras kaudselt. Mitteautonoomse territooriumi rahva erilises olukorras võib eeldada selle rahva nõustumust rahvusvahelise lepinguga, mille suhtes tal on kolmanda isiku staatus ja mille kohaldamine on ette nähtud tema enesemääramisõigusega territooriumil, kui on täidetud kaks tingimust.

153 Esiteks ei tohi kõnealune leping tekitada nimetatud rahvale kohustust. Teiseks peab selles lepingus olema ette nähtud, et kõnealune rahvas, kes ei pruugi olla piisavalt esindatud tema enesemääramisõigusega territooriumi elanikkonna poolt, saab selle territooriumi loodusvarade kasutamisest tuleneva täpse, konkreetse, olulise ja kontrollitava kasu, mis on proportsionaalne selle kasutamise ulatusega. Selle kasuga peavad kaasnema tagatised, et taoline kasutamine toimub säästva arengu põhimõttega kooskõlas olevatel tingimustel tagamaks, et taastumatud loodusvarad jääksid piisavalt kättesaadavaks ja taastuvad loodusvarad, näiteks kalavarud, pidevalt taastuks. Lõpuks peab kõnealune leping ette nägema ka korrapärase läbivaatamise mehhanismi, mis võimaldab kontrollida selle alusel asjaomastele isikutele võimaldatud kasu tegelikku realiseerumist.

154 Neid tingimusi tuleb järgida, selleks et tagada taolise lepingu kooskõla mitteautonoomsete territooriumide rahvaste huvide ülimuslikkuse põhimõttega, mis tuleneb ÜRO põhikirja artiklist 73 ja rahvusvahelisest tavaõigusest. Nii aitab see tagada, et liidu tegevus rahvusvahelisel areenil tugineb ÜRO põhikirja ja rahvusvahelise õiguse põhimõtetele, on ette nähtud ELL artikli 21 lõikes 1.

155 Kui käesoleva kohtuotsuse punktis 153 nimetatud kaks tingimust on täidetud, tuleb asjaomaste isikute nõusolek lugeda antuks. Asjaolu, et üks liikumine, mis väidab end olevat selle rahva seaduslik esindaja, on sellele kokkuleppele vastu, ei saa iseenesest olla piisav, et seada kahtluse alla taolise eeldatava nõusoleku olemasolu.

156 Selle nõusoleku eelduse võib siiski ümber lükata sellega, et asjaomase rahva seaduslikud esindajad tõendavad, et taolise lepinguga sellele rahvale antud sooduskord või siis korrapärase läbivaatamise mehhanism, mis peab selle lepinguga kaasnema, ei vasta käesoleva kohtuotsuse punktis 153 nimetatud tingimustele. Liidu kohus peab vajaduse korral selle küsimuse lahendama, hinnates eelkõige seda, kas taoline leping säilitab piisavalt asjaomase rahva enesemääramisõiguse või sellest õigusest ja ÜRO põhikirja artiklist 73 tuleneva alalise suveräänsuse loodusvarade üle. Komisjonil, nõukogul, Euroopa Parlamendil ja igal liikmesriigil on samuti õigus saada juba enne liidu ja Maroko Kuningriigi vahel taolise sooduskorra kehtestamist käsitleva lepingu allkirjastamist või sõlmimist Euroopa Kohtult arvamust kavandatava lepingu kooskõla kohta aluslepingute sätetega, eelkõige ELL artikli 21 lõikega 1.

157 Käesoleva kohtuotsuse punktis 153 nimetatud kahest tingimusest esimese osas tuleb käesoleval juhul asuda seisukohale, et see tingimus on täidetud. Nimelt muudab vaidlusalune leping küll käesoleva kohtuotsuse punktides 147 ja 148 esitatud põhjustel Lääne-Sahara rahva õiguslikku olukorda liidu õiguses seoses nende enesemääramisõigusega nimetatud territooriumil, kuid ei tekita sellele rahvale kui rahvusvahelise õiguse subjektile õiguslikke kohustusi.

158 Teise tingimuste kohta tuleb tõdeda, et vaidlusaluses lepingus puudub ilmselgelt igasugune Lääne-Sahara rahvale võimaldatav kasu, mis vastaks käesoleva kohtuotsuse punktis 153 nimetatud tunnustele, nagu nähtub muu hulgas komisjoni vastustest Üldkohtu küsimustele kohtuistungil.

159 Täpsemalt ei anna vaidlusalune leping Lääne-Sahara rahvale kui kolmandale isikule mingit õigust, nagu Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktides 318–319 õigesti märkis. Maroko Kuningriik kui vaidlusaluse lepingu pool on see, kellele on liit andnud Lääne-Saharast pärit toodete suhtes nimetatud lepingu alusel tariifsed soodustused. Lisaks selgitas komisjon kohtuistungil Euroopa Kohtus, et selle lepingu eesmärk oli hõlmata assotsiatsioonilepingu kohaldamisalasse Lääne-Saharast pärit tooted ja seega võrdsustada need tariifsete soodustuste osas Maroko toodetega ning Alžeeriast ja Mauritaaniast pärit toodetega, mille suhtes kohaldatakse samuti tariifseid soodustusi.

160 Sellest järeldub, et ei saa eeldada, et Lääne-Sahara rahvas on andnud oma nõusoleku vaidlusaluse lepingu kohaldamiseks kõnealuse territooriumi suhtes.

161 Tuleb täpsustada, et käesoleva kohtuotsuse punktide 152–155 kohaselt nõusoleku eelduse võimalust ei saa kahtluse alla seada asjaolu, et ÜRO põhikirja artikkel 73, mis käsitleb mitteautonoomseid territooriume, viitab nende territooriumide „rahvale“ ja „rahvastikule“ ning määratleb „püha“ kohustusena maksimaalselt soodustada nende heaolu, hõlmates seega Lääne-Sahara puhul osa selle territooriumi „rahvastikust“, mis ei kuulu Lääne-Sahara „rahva“ hulka. Sellega seoses peetakse ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonis 2703 (2023), millele on viidatud käesoleva kohtuotsuse punktis 31, oluliseks, et läbirääkimised edeneksid ja et Lääne-Sahara rahvastiku elukvaliteet paraneks kõigis valdkondades. Kui aga kokkulepe peaks tulevikus tooma Lääne-Sahara rahvale vastavalt käesoleva kohtuotsuse punktis 153 sätestatud nõuetele kasu, siis ei takistaks võimalus, et see kokkulepe toob kasu ka selle territooriumi rahvastikule üldiselt, selle rahva nõusoleku eelduse kindlakstegemist.

162 Kui võtta lisaks arvesse käesoleva kohtuotsuse punktis 145 tehtud järeldust, mille kohaselt ei saanud komisjoni ja Euroopa välisteenistuse korraldatud konsultatsioonid tõendada Lääne-Sahara rahva taolist nõusolekut, tuleb pidada põhjendatuks Üldkohtu järeldust vaidlustatud kohtuotsuse punktis 391, mille kohaselt nõukogu ei võtnud esiteks vaidlusaluse otsuse vastuvõtmisel piisavalt arvesse asjakohaseid Lääne-Sahara olukorda puudutavaid asjaolusid ning teiseks leidsid nõukogu ja komisjon ekslikult, et selle territooriumi praegune olukord ei võimalda veenduda Lääne-Sahara rahva nõusoleku olemasolus.

163 Järelikult tuleb kohtuasjas C-779/21 P esitatud apellatsioonkaebuse neljas väide ja kohtuasjas C-799/21 P esitatud apellatsioonkaebuse neljas väide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Kohtuasjas C-779/21 P esitatud apellatsioonkaebuse viies väide ning kohtuasjas C-799/21 P esitatud apellatsioonkaebuse kolmas väide, et on rikutud õigusnorme seoses rahvusvahelisele õigusele tuginemise võimalusega

Poolte argumendid

164 Komisjon heidab oma viiendas väites ja nõukogu heidab oma kolmandas väites Üldkohtule ette, et viimane rikkus õigusnormi seoses võimalusega tugineda hagis, mis puudutab liidu poolt rahvusvahelise lepingu sõlmimist käsitleva otsuse kehtivust, rahvusvahelise õiguse normidele. Need väited puudutavad vaidlustatud kohtuotsust osas, milles Üldkohus leidis selle punktis 297, et Polisario Rinne võis tugineda enesemääramise ja rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõttele ning et Üldkohtule esitatud kolmas väide ei ole seega tulemusetu.

165 Need institutsioonid tuletavad eelkõige meelde kohtupraktikat, mille kohaselt eraõiguslik isik võib liidu õigusakti kehtivuse hindamisel tugineda rahvusvahelise tavaõiguse põhimõtetele üksnes juhul, kui need võivad seada kahtluse alla liidu pädevuse sellist akti vastu võtta ja kui kõnealune akt võib mõjutada isikule liidu õigusest tulenevaid õigusi või tekitada talle kohustusi selle õiguse alusel (vt selle kohta 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Air Transport Association of America jt, C-366/10, EU:C:2011:864, punkt 107).

166 Nõukogu rõhutab samuti, et kuigi rahvusvahelise õiguse normidele tuginemine on võimalik, piirdub Euroopa Kohtu kontroll igal juhul sellega, kas institutsioonid on teinud ilmseid hindamisvigu nende normide kohaldamise tingimuste osas vastavalt 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsusele Air Transport Association of America jt (C-366/10, EU:C:2011:864, punkt 107). Käesoleval juhul ei sea enesemääramise põhimõte ja rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõte kahtluse alla liidu pädevust, kuna Euroopa Kohus on juba kaudselt leidnud, et rahvusvaheline õigus ei välista võimalust, et rahvusvaheline leping võib erandina üldreeglist olla riigi jaoks siduv muu territooriumi osas, mida Üldkohus sõnaselgelt kinnitas, lükates tagasi väite, et nõukogul puudus pädevus sõlmida vaidlusalune leping. Igal juhul ei puuduta rahvusvaheliste lepingute suhteline toime mitte teatava lepingu kehtivust, vaid selle siduvust.

167 Prantsuse Vabariik märgib sellega seoses, et isegi kui eeldada, et käesolevas asjas saab tugineda rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõttele ja seda on rikutud, ei too selline rikkumine kaasa vaidlusaluse otsuse tühisust, kuna selle põhimõtte kohaselt ei sõltu asjaomase lepingu kehtivus kolmanda isiku nõusolekust.

168 Polisario Rinne vaidleb neile argumentidele vastu.

Euroopa Kohtu hinnang

169 Üldkohus tõdes vaidlustatud kohtuotsuse punktis 284, et 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsusele Air Transport Association of America jt (C-366/10, EU:C:2011:864) punktis 107 otsustas Euroopa Kohus, et sama kohtuotsuse punktis 103 nimetatud rahvusvahelise tavaõiguse põhimõtetele võib isik selleks, et Euroopa Kohus kontrolliks liidu akti kehtivust, tugineda ainult juhul, kui ühelt poolt võivad need põhimõtted seada kahtluse alla liidu pädevuse sellist akti vastu võtta, ning teiselt poolt siis, kui kõnealune akt võib mõjutada isikule liidu õigusest tulenevaid õigusi või tekitada talle kohustusi selle õiguse alusel. Üldkohus märkis, et kohtuasjas, milles tehti viimati nimetatud kohtuotsus, oli tegemist põhimõttega, mille kohaselt on igal riigil täielik ja eranditu suveräänsus oma õhuruumi üle, põhimõttega, mille kohaselt ükski riik ei või legitiimselt väita, et on avamere mõne osa allutanud oma suveräänsele võimule, ja üle avamere lendamise vabaduse põhimõttega.

170 Ta leidis seejuures vaidlustatud kohtuotsuse punktis 276, et võimaluse kohta tugineda rahvusvahelise õiguse põhimõtetele, mida Euroopa Kohus on tõlgendanud – eelkõige enesemääramise põhimõte ja rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõte –, on korduvalt sedastatud, et liidu kohus on pädev hindama rahvusvahelise lepingu sõlmimise otsuse vastavust muu hulgas rahvusvahelise õiguse normidele, sest liit peab kasutama oma volitusi nii, et järgib neid norme, mis on tema suhtes aluslepingute kohaselt siduvad. Seejärel tuletas Üldkohus vaidlustatud kohtuotsuse punktis 279 meelde, et Euroopa Kohus leidis 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsuse nõukogu *vs.* Polisario Rinne (C-104/16 P, EU:C:2016:973) punktides 88 ja 89, et „enesemääramise õigus on õigus, millele saab tugineda *erga omnes* ja mis on üks rahvusvahelise õiguse keskseid põhimõtteid ning mis kuulub liidu ja Maroko Kuningriigi vahelistes suhetes kohaldatavate rahvusvahelise õiguse põhimõtete hulka, mida liidu kohus peab arvesse võtma“.

171 Ta järeldas vaidlustatud kohtuotsuse punktis 291, et „käsitletaval juhul ei saa võimalust tugineda enesemääramise ja rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtetele hinnata, lähtudes 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsuse Air Transport Association of America jt (C-366/10, EU:C:2011:864) punktides 107–109 esitatud kaalutlustest, sest need põhinevad hinnangul juhtumi konkreetsetele asjaoludele, mis puudutavad viidatud rahvusvahelise õiguse põhimõtete ja vaidlustatud akti laadi ning hagejate õiguslikku olukorda põhikohtuasjas ega olnud sarnased käsitletava juhtumi asjaoludega“. Üldkohus leidis konkreetselt, et „võimalus tugineda kahele eespool nimetatud põhimõttele [ei saa] olla käsitletaval juhul piiratud sellega, et vaieldakse vastu liidu pädevusele teha [vaidlusalune] otsus, sest ühelt poolt tugineb [Polisario Rinne] selgetele, täpsetele ja tingimusteta kohustustele, mis liidul on selle otsuse tegemise raames, ning teiselt poolt on selle tuginemise eesmärk maksma panna lepingu suhtes kolmanda isiku õigused, mida võib mõjutada nende kohustuste rikkumine“.

172 Selle põhjenduskäiguga ei ole rikutud õigusnorme.

173 Väljakujunenud kohtupraktikast nähtub nimelt, et liit on kohustatud oma pädevuse teostamisel järgima rahvusvahelist õigust tervikuna, sealhulgas mitte ainult üldise rahvusvahelise õiguse ja tavaõiguse nõudeid ja põhimõtteid, vaid ka rahvusvaheliste kokkulepete sätteid, mis on liidule siduvad (vt selle kohta 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Western Sahara Campaign UK, C-266/16, EU:C:2018:118, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika).

174 Sellest järeldub, et Euroopa Kohus on tühistamishagi raames pädev hindama, kas liidu sõlmitud rahvusvaheline leping on kooskõlas rahvusvahelise õiguse normidega, mis on aluslepingutest tulenevalt liidule siduvad. Kehtivuse kontroll, mille Euroopa Kohus võib viia läbi õigusakti üle,

millega liit on taolise rahvusvahelise lepingu sõlminud, võib puudutada selle õigusakti õiguspärasust, lähtudes vaidlusaluse rahvusvahelise lepingu sisust endast (vt selle kohta 27. veebruari 2018. aasta kohtuotsus Western Sahara Campaign UK, C-266/16, EU:C:2018:118, punktid 48–51 ja seal viidatud kohtupraktika).

175 Seega võis Üldkohus põhjendatult asuda seisukohale, et enesemääramise põhimõttele ja rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõttele saab vaidlusaluse otsuse kehtivuse kontrollimisel tugineda.

176 Järelikult ei saa nõustuda komisjoni ja nõukogu väitega, mille kohaselt 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsusest Air Transport Association of America jt (C-366/10, EU:C:2011:864) järeldub, et neile põhimõtetele ei saa vaidlusaluse otsuse kehtivuse kontrollimisel tugineda.

177 Nõukogu etteheide, et liidu kohtu kontroll selle üle, kas liidu õigusakt on taoliste rahvusvahelise õiguse normidega kooskõlas, peaks piirduma ilmsete hindamisvigadega, kattub sisuliselt apellatsioonkaebuste neljanda väite raames esitatud etteheitega, et Üldkohus rikkus nõukogu kaalutlusõigust välissuhete valdkonnas. See tuleb seega samadel põhjustel, mis on esitatud käesoleva kohtuotsuse punktis 134, tagasi lükata.

178 Järelikult tuleb viies väide kohtuasjas C-779/21 P ja kolmas väide kohtuasjas C-799/21 P põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

179 Kuna ühegi väitega, mille komisjon ja nõukogu kohtuasjades C-779/21 P ja C-799/21 P apellatsioonkaebuste põhjendamiseks esitasid, ei saa nõustuda, tuleb need apellatsioonkaebused tervikuna rahuldamata jätta.

Nõukogu ja komisjoni poolt teise võimalusena esitatud nõuded

Poolte argumendid

180 Teise võimalusena rõhutab nõukogu ohtu, et vaidlusaluse otsuse tühistamine võib tekitada liidu välistegevuses tõsiseid negatiivseid tagajärgi ja seada kahtluse alla liidu võetud ning institutsioonidele ja liikmesriikidele siduvate rahvusvaheliste kohustuste õiguskindluse, ning peab vajalikuks, et juhul, kui Euroopa Kohus peaks jätma vaidlustatud kohtuotsuse peale esitatud apellatsioonkaebuse rahuldamata, jätaks ta selle otsuse tagajärjed 12 kuuks kehtima.

181 Komisjon leiab omakorda, et kui Euroopa Kohus peaks leidma, et vaidlusaluse otsuse tühistamine on põhjendatud muudel põhjustel kui need, mis on esitatud vaidlustatud kohtuotsuses, ning Euroopa Kohtu põhjendustest nähtub reaalne võimalus siiski sõlmida Maroko Kuningriigiga Lääne-Saharat hõlmav leping, siis oleks soovitav jätta vaidlusaluse otsuse tagajärjed pooleteiseks aastaks kehtima, et võimaldada läbirääkimisi, mis on vajalikud sellise lepingu allkirjastamist ja sõlmimist käsitlevate nõukogu otsuste vastuvõtmiseks.

182 Polisario Rinne vaidleb neile nõuetele vastu.

Euroopa Kohtu hinnang

183 ELTL artikli 264 teise lõigu kohaselt võib Euroopa Kohus, kui ta seda vajalikuks peab, märkida, milliseid tühiseks tunnistatud õigusakti tagajärgi loetakse kehtivaks.

184 Sellega seoses nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et õiguskindluse kaalutlustel võib sellise õigusakti tagajärjed jätta kehtivaks eelkõige juhul, kui õigusakti kohene tühistamine põhjustaks puudutatud isikutele raskeid negatiivseid tagajärgi (1. märtsi 2022. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* nõukogu (leping Korea Vabariigiga), C-275/20, EU:C:2022:142, punkt 54 ja seal viidatud kohtupraktika).

185 Käesoleval juhul võib vaidlusaluse otsuse tühistamine, ilma et selle tagajärjed jääksid kehtima piiratud ajaks, tuua kaasa tõsiseid negatiivseid tagajärgi liidu välistegevusele ja seada kahtluse alla liidu poolt võetud ning institutsioonidele ja liikmesriikidele siduvate rahvusvaheliste kohustuste õiguskindluse. Vaidlusaluse otsuse eesmärk oli nimelt kiita liidu nimel heaks vaidlusalune leping, mis jõustus 19. juulil 2019.

186 Järelikult tuleb õiguskindluse huvides jätta vaidlusaluse otsuse tagajärjed kehtima 12 kuuks alates käesoleva kohtuotsuse kuulutamisest.

Kohtukulud

187 Kodukorra artikli 184 lõikes 2 on ette nähtud, et kui apellatsioonkaebus on põhjendamatu, siis otsustab Euroopa Kohus kohtukulude jaotuse.

188 Vastavalt kodukorra artikli 138 lõikele 1, mida kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel kohaldatakse apellatsioonkaebuste lahendamisel, on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud.

189 Kuna Polisario Rinne on käesolevas asjas nõudnud kohtukulude hüvitamist nõukogult ja komisjonilt ning viimased on kohtuvaidluse kaotanud, tuleb nende kohtukulud jätta nende endi kanda ja mõista neilt välja Polisario Rinde kohtukulud käesolevas apellatsioonimenetluses.

190 Kodukorra artikli 140 lõike 1 kohaselt, mida kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel on samuti kohaldatav apellatsioonkaebuste lahendamisel, kannavad menetlusse astuvad liikmesriigid ja institutsioonid ise oma kohtukulud.

191 Belgia Kuningriik, Ungari, Portugali Vabariik ja Slovaki Vabariik, kes astusid menetlusse kohtuasjas C-799/21, Hispaania Kuningriik, kes astus menetlusse kohtuasjades C-779/21 ja C-799/21 ning Prantsuse Vabariik, kes astus menetlusse esimeses kohtuastmes, kannavad ise oma kohtukulud.

192 Lõpuks on kodukorra artikli 140 lõikes 3, mida kodukorra artikli 184 lõike 1 alusel kohaldatakse ka apellatsioonkaebuste lahendamisel, ette nähtud, et Euroopa Kohus võib otsustada, et menetlusse astuja, kes ei ole liikmesriik või institutsioon, kannab ise oma kohtukulud.

193 Käesolevas asjas tuleb Comaderi kohtukulud jätta tema enda kanda.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (suurkoda) otsustab:

1. **Jätta apellatsioonkaebused rahuldamata.**

2. **Jätta nõukogu 28. jaanuari 2019. aasta otsuse (EL) 2019/217 Euroopa Liidu ja Maroko Kuningriigi vahelise kirjavahetuse vormis lepingu (millega muudetakse Euroopa – Vahemere piirkonna lepingu (millega luuakse assotsiatsioon ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Maroko Kuningriigi vahel) protokolle nr 1 ja nr 4) sõlmimise kohta tagajärjed kehtima 12 kuuks alates käesoleva kohtuotsuse kuulutamisest.**

3. **Jätta Euroopa Komisjoni ja Euroopa Liidu Nõukogu kohtukulud nende endi kanda ja mõista neilt välja Rahvarinde Saguia el-Hamra ja Rio de Oro vabastamiseks (Polisario Rinne) kohtukulud käesolevates apellatsioonimenetlustes.**

4. **Jätta Belgia Kuningriigi, Hispaania Kuningriigi, Ungari, Portugali Vabariigi, Slovaki Vabariigi, Prantsuse Vabariigi ning Maroko põllumajanduse ja maaelu arengu konföderatsiooni (Comader) kohtukulud nende endi kanda.**

Allkirjad